

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 3.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A Hohenzollern-ház.

Irta; **Palóczy Lipót.**

Vannak bizonyos mondások, melyeket eredeti nyelvükből lehetetlen úgy visszaadni másban, hogy azáltal az egésznek zamatja, hogy úgy szóljak: főize ne szenvedjen.

Ilyen Nagy Frigyes ama híres kijelentése: »In meinen Staaten soll Jeder nach seiner Fagon selig werden können.«

Ha vissza tekintünk a Hohenzollern-család fényes történetére, eme családéra, melyből most a második, dicső sarj lépett az egyesített német birodalom császári trónjára, lehetetlen, habár bizony az idők folyamában homályosabb, fojtóbb levegővel telített korszakok itt sem hiányoztak, époly kevésbé, mint bármely más modern nagy állam történetében, el nem ismernünk, hogy e hatalmas uralkodóház fejedelmei nagy ősök fentebbi nemes mondását hiven és lelkiismeretesen követték és joggal hivatkozhatott a német nemzet mai szemefénye, az egész világ szabadelvű s előítélettől ment népeinek reménye és büszkesége, kinek felgyógyulásáért nehéz korból mindnyájan epedve imádkozunk: III. Frigyes német császár és porosz király, most, hogy agg atyja világgraszoló örökségét elfoglalta, el, bár a nemzetközi reakció nem ugyan nyiltan kimondva, hanem alattomban úgy tekintett már a derékre, mint »letett ember«-re, ki az ő circulusaikat zavarni nem igen fogja már: ez a Frigyes császár méltán hivatkozhatott örökszép uralkodói programjában a »családjában századok óta szentnek tartott vallási türelmesség szellemére«, mint amelyet ő is »hiven követni fog.«

S ama fentebbi nézetünkben korántsem ingat meg bennünket az, hogy egyes Hohenzollerek életéből oly tények váltak ismertessékké, melyek az elfogulatlanságtól — legalább a zsidók irányában — korántsem mentek. Men-

teni kell ugyanis, mily időkben s mily okokból történtek azok, s ha nem is menteni, de magyarázni foghatjuk az azokban nyilvánuló felfogást. Mindenki tudja, mire célzok, és bizony fájhatott, midőn Nagy Frigyes annak idejében Mendelsohn Mózes, kit a berlini tudományos akadémia 1773-ban — már akkor! — egyhangulag rendes tagjává választott, meg nem erősíté, tartva attól, hogy e választás megerősítése által kellemetlenségeket okozhat a hatalmas Katalin czárnőnek, ki roppantul megharagudott a zsidó philosophusra, mert ez elég bátor volt megsemmisítő kritikát írni az »északi Semiramis« igen kétes becsü írói s különösen bölcsélet-írói szárnypróbálgatásai fölött. Inde irae! Abból sem vonhatunk le általánosabb értékű következtetést, hogy midőn annak idején III. Frigyes Vilmos király elé terjesztették, valljon nem illenék-e a Rauch által készitendő nagyszerű szobor mellékalkjai közé, mely szobor a király nagy őset, Nagy Frigyes-t s annak hirnevesb katonai s polgári kortársait ábrázolandja (Berlin városának ama egyik legfőbb ékessége) ama jeles zsidó bölcsészt is belefoglalni a reliefek keretébe, a király ez ajánlatot elutasítá. Ez a szobor ugyan is épen az általános, s korántsem csak Németországra szorított legsötétebb reakció évtizedében 1840 és 1848, — a Stahl-ok és Eichhorn-ok idejében — közt készült el. Az akkori áramlatok között a szegény púpos zsidó bölcsész megörökítése egy nagy király emléksobrán nem igen tartozhatott a kedvencz udvari eszmék közé. Mikor még Lessing-et is csak nagynehezen tudták »kipréselni.«

Ily sötét s semmikép sem menthető egyes pontoktól — ismétlem — nem ment a Hohenzollern-család évszázadokon át tündökölt türelmességének fényes paizsa sem. Mindazonáltal, az igazi mozgó szellem, az egyes ingadozások

mellett is legállandóbb irány a Spree partjain székelő fejedelmeknél, kezdve a »nagy« választó fejedelemtől egészen Vilmos császárig, kit csak az imént kísérték örök nyugalomra népei a charlottenburgi megható szép mausoleumba szeretett anyja, Luiza királyné mellé, a méltányosság, igazság s az azzal karöltve járó vallási fajis nemzetiségi türelmesség volt mindenkoron.

Hogy ez eleintén különösen a keresztény felekezetek iránt nyilvánult első sorban, az csak a dolgok természetes rendjéből folyik. Ez az elfogulatlanság szüli azonban rendesen a zsidók iránt valót is. Hiszen láthatjuk, hogy minden antiszemita — kevés kivétellel — rendszerint a nem hozzá tartozó keresztény felekezetek iránt is ellenséges érzelmekkel táplálkozik. Mit nem irt Rohling a protestantizmus ellen, melynek legtiszteltebb vezérférfit, a nagy reformatorokat, »gazemberek«-nek nevezte műveiben és hogy agyarkodott viszont, még nyílt parlamenti üléseken is, a kedves Stöcker a katholicizmusra!

Nagy dolog volt tehát és a zsidókra is fontos kihatásu, midőn pl. a prot. Nagy Frigyes Berlinben nemcsak, hogy a város legszebb telkeinek egyikét adta oda az építendő Szent-Hedvig-hez címzett róm. katolikus egyház számára, hanem e diszes kupolás templom építési költségeihez is tetemesen hozzájárult, vagy midőn a brandenburgi „Grosser Kurfürst« a Franciaországból a nantes-i edik-

tum visszavonása által embertelenül kiűzött hugenottákat, kik Berlin későbbi ipari fölvirágoztatásához oly lényegesen hozzájárultak, 1687-ben szeretetteljesen befogadta országába, vagy midőn I. Frigyes Vilmos király ama salzburgi német protestánsokat készségesen letelepítette Brandenburgban, kiket Firmian salzburgi hercegek szükkeblüése és kapzsisága 1731-ben a Salzach-parti hazájukból családotul kikergetett.

Fölöttébb nevezetes dolog, mit a zsidók iránt nem valami nagyon barátságos Treitschke berlini történettanár is kénytelen a Hohenzollern-házról szóló nagy művében erősíteni, t. i. az, hogy I. Frigyes király 1710-ben levelet intézett a bécsi zsidó hitközséghez, melyben azt fölhijsa, »ajánljon neki néhány tekintélyesebb zsidócsaládot, melyeknek székvárosában, Berlinben örömet adna letelepedési engedélyt.«

Mindenek fölött azonban ne felejtjük el, hogy Poroszország volt az, mely valamennyi német állam között zsidó lakosainak először adta meg az állampolgári jogot, 1812-ben. S csakugyan már e század eleje óta városi s hatósági tiszteletbeli állásokat, továbbá az állami egészségügyi közigazgatásnak terén fontos helyeket látunk szakadatlanul betölteni zsidó valásu állampolgárok által. Persze, hogy innét a teljes egyenjogusításig még jókora út volt, de az 1848—49-iki örökre emlékezetes esemény.

Zsidó-nemzetörök.

Mikor a magyar nemzetnek Kossuthban Mózeset támadt, ki ezt a mi nemzetünket kivezette a rabság és szolgaság Egyiptomából, neki a szabadság, egyenlőség és testvériség szent törvényét adta: Fáraó, a régi idők hive, a megszabadulók után rohant seregével. A Vörös tengernél utolérte őket, csak hogy ez a Vörös tenger csatamező volt.

De a mi megszabadulóink nem száraz lábbal mentek át a Vörös tengeren, térdig gázoltak a vérben. Hosszas küzködés után Fáraó talán éppen azért is vesztett belé egészen...

Fenségesen irtóztatós harcz volt az ott a Vörös tengeren, a csatamezőn. Ifjak és vénak álltak egy sorban; gyermekek és férfiak váltak bajtársakká; különböző anyanyelvűek vallottak egy anyát, a hazát; kik Istent más és másképen tisztelték, egy imát rebegtek...

Midőn e hazáért így egy testté forrt össze az egész nemzet s egy eszméért küzdött oroszlánérövel: akadtak, kik ennek az egészen egy testnek egy részét kiakarták vágni s az egy eszméért való küzdelemből kizárni. A nemzetnek e testrésze a zsidók voltak.

A főváros német polgárai, sőt a vidéken is akárhány helyen, azt mondták a zsidónak: ha szereted is szülődet, e hazát, azokkal, kik érte vérükkel áldoznak, egy sorba nem állhatsz.

Milyen honszerelem, a hazának milyen imádata kellett hozzá, hogy e megtagadás, e visszautasítás nem ütötte ki a zsidók kezéből a fegyvert!

És mennyire kellett a szabadságharcz eszméért azoknak lelkesülniök, kiktől megvonták a szabadságot, hogy a nemzetért sikra szálljanak, kiket nem tartottak magukkal egyenlőknek és kitagadták a testvériségből...

A magyar zsidóság honszerelmének próbaköve volt ez!

*

Visontai Soma dr., jeles munkatársunk a szabadságharcz egyik sokat szenvedett tevékeny alakjának Táncsis Mihálynak; „Életpályám“ című művéből egy idevonatkozó részletet bocsájtott rendelkezésünkre, melyet itt adunk:

„A fővárosban a forradalmi hev csillapulván, a polgárok közt viszály támadt; tudniillik a német polgárok nagyobb száma, élükön az ideiglenesen választott pol-

nyek, egyelőre legalább elvben, ezt is meghozták.

Mily jellemző a Hohenzollern-ek elfogulatlan-ságára például az is, hogy ugyancsak Nagy Frigyes király a magánpénztárából fedezte 1780-ban a potsdami zsinagóga építésének teljes költségeit. A csinos templom még most is fennáll örök bizonyítékul királyi építője igazságszeretetének és annak, hogy a dicső királyt a főnemlített Mendelsohn-esetben korántsem a vallási gyűlölet vezérlé. Tudvalevő továbbá, hogy III. Frigyes Vilmos király még 1846-ban kinevezte Meyerbeert, a világhírű zeneszerzőt, királyi főzenekarigazgatónak. Ez korántsem volt valami »tiszteletbeli« állás, mert nagy javadalmazással: évi 6000 tallér, (10,000 forint) fizetéssel volt összekötve. Kinevezte pedig annélkül, hogy a művészt rákényszerítette volna a kikeresztelkedésre az elszörnyűködött pietisztikus udvari körök roppant bosszankodására. Hozzáteszem, hogy ez állás Meyerbeer halála óta (1864) nem töltetett be, mert ily állásra annyira méltót, úgy látszik, nem találtak még. Azonban mindezek csak egyes, személyes adatok. Sokkal fontosabb az, hogy a Hohenzollern fejedelmek alatt a zsidó vallású állampolgároknak már e század eleje óta a porosz királyság egész terjedelmében, mindenütt, minden városban s faluhelyen megadatott a letelepedési jog, a szabadelvű és humanus fölfogásáról híres „Freizüglgkeitsgesetz“-nél fogva, továbbá a korlátlan birtokszerzési jog s így a magyarszégységteljes állapot, mely nemcsak Németor-

szág más országaiban, nevezetesen Szászországban, Mecklenburg-ban stb., hanem Ausztriában, és hazánkban is (hiszen a magyar bányavárosokban és sok más magyar városban 1849-ig nem volt szabad zsidó embernek lakni, valamint Magyarországon 1859-ig zsidó ingatlan birtokot nem vásárolhatott saját nevére) részint a század közepén tulig is fennállt, a porosz királyság területén ma már a legöregebb emberek emlékezetéből is, ugyszólván, ki van törölve.

(Folyt. köv.)

A zsidó felekezeti ügyek rendezése

immár félig törvénynyé vált — Ausztriában. A bécsi Herrenhaus Gautsch miniszter által másfél év előtt megszerkesztett, de azóta a bizottságokban kisebb-nagyobb változásoknak alávetett, az osztrák tartományokban lakó zsidók külső viszonyait rendező törvényjavaslatot e hó 23-án tárgyalta és ugyanabban az ülésben határozottá is emelte. Az osztrák vallás- és közoktatásügyi miniszter kiemelte, mily nagy nehézségekkel kellett megküzdenie a törvényjavaslat megteremtésénél. Tudja ugyan, hogy csak **egy** zsidóság létezik, de ennek kebelében különfélék az árnyalatok. Az új törvény különben is nem avatkozik a vallás dolgaiba, erre az államnak nincsen joga, de **s z e r v e z e t e t s k i f e l é r e n d e t t e r e m t.** — A miniszter után Königswarter Mór báró emelt szót s nagyszabásu beszédben fejtegette az új törvény üdvös voltát

gármester Rottenbiller Lipóttal, nem akarta engedni, hogy a zsidók is nemzetörökké lehessenek; s a németek kinyilatkoztatták, hogy a zsidókkal egy sorban nem szolgálnak. Én a jogegyenlőség szempontjából nem helyeselhettem a németek eljárását, következésképp a zsidók óhajátást pártoltam: V a h o t Imrének ujságában közöltem tehát nézetemet a vallás miatt meghasonlott polgárok versengési ügyére nézve; és abban kimondám, hogy nem igazság a polgároknak egy részét a jogokból kizárni, vagy a kötelesség alól fölmenteni csak azért, mert ők másként tisztelik közös mindnyájunk Istenét. Ha a természeti jogokat vonakodunk mindenkire kiterjeszteni, félt, hogy a nagyszerű esemény majd komédiává törpül.

Ezért a pesti német polgárok ellenem föllázadtak, kiáltozván, hogy: ha tudták volna, miszerint én a zsidóknak fogom pártjukat, hogy azoknak vagyok barátjuk, börtönömből ki nem szabadítottak volna. Határtalan dühökben agyonlövással is fenyegettek, holott én csak a szoros igazság szavát hangoztattam. Nem törődve a fenyegetéssel, felszólítottam a zsidó ifjúságot, hogy ne erőködjék az ellene felingerült német polgárok közé nemzetörül sorakozni, hanem alakuljanak ideiglenesen külön testületté, teljesítsék ekképen polgári kötelességüket, és kinyilatkoztattam, hogy én is soraikba állok, míg majd a hangulat változik, s az ügy békésen, mindegyik

fél megnyugtatóására elintéztetik. A zsidó fiatal emberek egyesültek, sorakoztak, magyar ifjak is csatlakoztak hozzájuk, s engem vezér-kapitányukul közfelkiáltással megválasztván, diszkarddal ajándékoztak meg.*)

Minthogy az egész zsidócsapat egy tagjának neve sem hangzott magyarosan, engem fölkertek, hogy adjak mindegyiknek magyar nevet, akár előbbi neveiket módosítva, akár újat gondolva ki. Megtörtént. (A dolgok változtatásával utóbb új magyar neveiket többnyire elhagyogatták, tudtommal csak Kohn tartá meg az általam adott Kohnyi magyar nevet, ki jelenben terézvárosi igenderék kisdedővő, hol minden apró tanítványát magyarrá nevelik. „Kiáltó szó a kormányhoz és népneveléshez az elnémetesedés tárgyában.“)

Mipőn a zsidó-ifjak neveinek magyarosítását bevégezve s egyéb intézkedést megtéve lakásomra haza indultam: az egész csapat párjával kívánt lakásomig kísérni. A főváros új hatósági kormánya erről értesülván, egyik tagját, Irányi Dánielt sietve küldé utánam azon kéressel, hogy oszlassam el a csapatot, mert a német polgárságot ez még inkább ingerli, de hozzátevé a városi kormánynak azon ígérletét, hogy mihelyt a kedélyek lecsillapodnak, az izgatottság szűnik: a zsidók is a töb-

*) Ezt a diszkardot a Táncsics-bizottság a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta, ez utókornak leendő megőrzés végett.

kiváltképen Galiczia és Bukovina hátramaradt zsidóságára nézve. Különös hálát mondott a kormánynak a mivelt zsidóság nevében a törvény amaz intézkedéseért, mely a rabbtól legalább is középiskolai miveltséget követel. Fejtegette, mennyi tehetség rejlik ez elmaradt zsidóságban és mennyire káros befolyást gyakorol e zsidóságra a zsidó theológián kívül minden más miveltséget nélkülöző rabbik, és csodarabbik. — A törvény ellen az urak házában senki sem szólott. A képviselőházban alig fog oly könnyen keresztülmenni.

T. olvasóinkhoz!

Mióta az „Egyenlőség” szerkesztését átvettem, emelték és gazdagították azt becses dolgozataikkal: dr. Ágai Adolf, dr. Bácskai Albert, Berényi Sándor, dr. Chorin Ferencz, Eötvös Károly, dr. Farkas Emil, Farkas Albert, dr. Friedrich Tódor, Feleki Sándor, Gerő Károly, Goldheim Lipót, Homo, Háber Samu, Kiss József, dr. Kayserling M., dr. Krausz Jakab, Komor Gyula, dr. Löw Tivadar, dr. Mahler Miksa, Mezei Ernő, dr. Mezei Ferencz, dr. Neumann Armin, ifj. dr. Neumann Sándor, Palóczy Lipót, Palágyi Lajos, Perl Soma, dr. Radó Antal, dr. Révay Lajos, dr. Reiner Ede, Rosner Armin, dr. Silberstein Adolf, Sturm Albert, Strausz Adolf, dr. Schnitzer Ármán, Stern Abraham, Schwarcz Armin, Schön Dávid, Schön József,

biek közé besoroztatnak. Ezzel a csapatott eloszlattam a Kálvin (akkor Szénatér) téren; annál is inkább tettem ezt, mert a józanész sugta, hogy forradalom, sajtószabadság idején a nép egy hónap alatt nagyobb mérvben világosodik fel, mint egyébkor évtizedek alatt.

Utóbb a zsidó ifjakat még is beosztották a nemzetőrök közé; nem kellett külön sorba állaniok, hogy testükkel védhessék a hazát, s nem irtózott egy nemzetőr sem, hogy vére a zsidó nemzetörével fog egy patakban folyni...

Azóta negyven év mult, s megváltozott minden.

A zsidó már nem csak a csatamezőn állhat a nemzetőrök közé, hanem köztük, velük küzd a közéletben, s a társadalomban mindenütt. Közlegény és vezér egyaránt kerül ki sorainkból.

Ma, midőn a zsidó már testvér, szabad és politikailag teljesen egyenlő: jobban kimagaslik a szabadságharcz zsidó ifjainak nagy honszerelme, érzelmeik fenségessége.

Ki tudja, mekkora része van ennek abban, hogy a

Szántó Eléazár dr. Szécsi Ferencz, dr. Ulmann Sándor, dr. Visontai Soma, Vészi József és mások.

E diszes névsor arra a reményre jogosít, hogy az „Egyenlőség” előbb-utóbb kiküzdje magának azon állást és tekintélyt, azon anyagi virágzást és morális befolyást, mely őt — az egyetlen magyar nyelvű zsidó felekezeti hirlapot e hazában — megilleti. A lap iránya és vezetése az marad, mi eddig volt, a mely már is nem megvetendő eredményekre hivatkozhatik.

Az „Egyenlőség”-et hitrokonaim figyelmébe és kegyébe ajánlva és nekik gondtalan, boldog ünnepet kívánva, maradtam hazafias és hitrokoni üdvözlettel

Szabolcsi Miksa.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük márcz. végével lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr
negyed évre	1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	6 frt — kr.
fél évre	3 frt — kr.
negyed évre	1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 3. sz.

magyar zsidóság immár huszonegy éve egy sorban küzdhet azokkal a nemzetörökkel, kik Magyarországot naggyá, boldoggá, irigyeltté akarják tenni.

*

Milyen csodálatosak az élet utjai!

Táncsicsot, ki negyven évvel ezelőtt a magyar zsidók érdekében szót emelt; ki támaszkodva tekintélyére és helyére, melyet a nép szívében elfoglalt védte az igazságot, hogy „a polgárok egy részét a jogokból kizárni, vagy a kötelesség alól felmenteni” csak azért mert zsidók nem szabad: a neki felállítandó emlék és özvegye javára rendezett ünnepélyen (márcz. 18.) egy zsidó, Visontai Soma dr. ékes szólása idézte fel a multból s állította oda ünneplői szeme, a közvélemény elé, mint a ki megérdemli azt az igazságot, melyet emlék és emlékezet hirdet a hálás utókornak.

„Nem fél a derék ez idők mohától
A koporsóból kitör és eget kér.”

**

Schönerer ur.

Végy kaján irigységet, vak gyűlöletet, rágalmat és szemérmetlen botrányhajhászt, vegyítsd ezeket jól össze és kész az — antiszemita agitátor. A typus mindenütt egyforma: Berlinben Henricinek hívják, Bécsben Schönerernek, Budapesten Rácz Gézának, vagy Komlóssy Ferencznek. A magyar képviselőházban lejárták magukat a botrány és rágalom hősei; a magyar nemzet magához tért a rövid tévelyből és kivetette testéből azt a mételyt. A Sándor-utcai tanács-teremben ritkábbak már a botrányos jelenetek. A bécsi Burg-Ringen álló, hellen stylben épült nagyszerű palotának tanács termében azonban még javában járja az antiszemita boszorkány-táncz.

Schönerer ur olyan legény, hogy illo tempore Rácz Gézáék, Szemenczék és Zimándyék mellett, nálunk is megállotta volna helyét. Az antiszemitizmus szomoru hősei egyrésztől igen jól tudván, hogy egy művelt állam parlament-jében hóbortjaik számára nincs tér; másrésztől pedig meg akarván tartani olcsón szerzett képviselő mandátumaikat, kénytelenek minden áron, habár a legocsmányabb botrányok árán is, magukat az előtérbe tolni, hogy a tisztelt választók valahogy meg ne feledkezzenek az ő képviselőjük létezéséről. A mi Schönerer urat illeti, ő jobban értette, mint akárki társai közül magát folyton a felszínen tartani. S ha van »tevékenységében« egy pont: mely különösen alkalmas arra, hogy minden jobb érzelmű ember megvetéssel forduljon el tőle, úgy bizonyára azon szégyenletes agitatio az, amelyet ez az ember a hernalsi »höchste Heuerige« mellett a tanuló ifjuság körében folytat. Megmérgezni az ifjuság tiszta kedélyét, az utca sorában meghurezolni annak ideáljait: valóban, lehet-e ehhez fogható herostratesi ténykedés?

Schönerer urnak ezen viselkedése még egy különleges jelleggel is bír, amely Magyarországon az antiszemita hajszában észlelhető nem volt, és tulnan, Ausztria sajátlagos nemzeti-ségi viszonyaiban leli magyarázatát. Schönerer ur ugyanis antiszemita evangeliuma mellett még az ugynevezett »grossdeutsch« evangeliumot is prédikálja és aligha csalódunk, ha azt állítjuk, hogy az osztrák mérvadó körök, ha végre ki látszanak lépni azon sajnós apathiából, amely nálunk ép úgy, mint ott nagyra engedte nőni ez utálatos agitatio szarvait, épen e hazaárulással nagyon is határos »grossdeutsch« velleitások által rázattak fel, hogy végre gondjaik alá vegyék a veszedelmes zwetteli lovagot.

Köztudomásu dolog, miképen rontott be Schönerer ur, éjnek idején, hallatlan vakmerőséggel, suhancz csatlósainak kíséretében egy bécsi hirlap szerkesztőségébe. Tudva van az is, hogy ennek folytán Schönerer urnak kiadása iránt határozott e napokban az osztrák képviselőház. Schönerer, Pattai, Türk, Fiegl látván a hangulatot és érezvén, hogy Schönerer fejeről ez a csapás el nem háritható, legalább menteni akartak, a mit még menteni lehetett, más szóval: kapuzárás előtt még jó nagy botrányt csapni. Ez a tervük nem, — legalább nem egészen sikerült, minthogy az osztrák képviselőház jobb izlésű többsége, igénybe véve a cloture eszközét, — mely nálunk is gyakran igen jó szolgálatokat tenne, ha meg volna — Schönerer urat elnémitotta.

A bíró kezében van már most az ügy. Minden valószínűség szerint hosszabb időre meg fog szabadulni az osztrák képviselőház ezen mintapéleányától a botrányhősöknek és egészben véve a Schönerer esete súlyos csapás az osztrák antiszemita csoportra. Mindamellet nagyon tartunk tőle, hogy a »kaltgestellt« Schönerer helyébe más Schönererek fognak lépni; mert a köz-állapotok oda át annyira egészségtelenek, és annyira meg van adva ott a tér mindennemű feforgató izgatásra, hogy másképp, mint törvényhozási intézkedésekkel ezen segíteni alig lehet.

Hisz látjuk az agitatio gyümölcseit már más téren is megérni. A napokban ejtettek meg Bécsben a választások az ottani községtanács tagjai kiegészítésére és, sajnós! az eredmény az volt, hogy a bécsi Gemeinderathba ujólag bejutott egy féltuczat antiszemita. Ott is mi lesz a vége? Meg vagyunk arról győződve, hogy a bécsi községtanács műveltebb és jobb érzésű elemei meg fogják óvni tudni e testület méltóságát és biztosítani a világváros köz-igazgatásának rendes működését. De el lehetünk készülve arra, hogy a botrány itt is orgiákat fog ülni; és ez talán jól van így; mert a jobb irányu reactionnak be kell következnie minden téren; a parlamentben, a községi adminisztratióban és a társadalomban egyaránt és mi bizunk is benne, hogy be fog következni.

Dr. — z. — n.

H I R E K.

— Tanfelügyelői állás a pesti zsidó hitközség-nél. Illetékes forrásból értesülünk, hogy a pesti izr. hitközség elöljáróságát ez időszerint az általa szervezendő tanfelügyelői állás már a tanév végével szándékolt betöltésének kérdése

elénken foglalkoztatja. Az előjáróság évi jelentésében ez állásról a következő előterjesztéssel járult volt a közgyűlés elé:

„Iskola ügyünk a hitközség költségvetés szerint összesen 55043 frtot vesz igénybe; és ez összegbe még nincsenek beleszámítva a tanintézetek céljaira a hitközség által felállított helyiségek. A hitközség képviselősege mindenkoron készörömet nyilvánította áldozatkészségét azon intézmények fejlesztésére és felvirágoztatására, melyek a vallásos élet megszilárdítására, az ifju nemzedék vallásos nevelésének előmozdítására, a szegénysorsu hitfeleink gyermekeiről való anyagi s szellemi gondoskodásra irányulnak és úgy hisszük, nem eredmény nélkül. Ez ügykör kiterjedése azonban másrészt azon meggyőződést érleltette meg az előjáróságban, hogy a benne kifejtett tevékenység csak egyoldalu marad és eredményessége tekintetében nincsen minden körülmények között biztosítva, míg teljes iskolaügyünk vezetése, ellenőrzése s felügyelete szempontjából nem szerveztetik egy szakszerű közeg, melynek kezében központosulna ez ügykör vezetése s ellenőrzése, mely a hitközség előjárósága s az oktatási ügyosztálylyal szemben az iskolaügyek referense, a felügyeleire bizott ügy mindenkor állásáról, netalán fennforgó hiányairól, igényeiről a szükséges előterjesztéseket s jelentéseket megteszi, szóval lehetővé teszi az előjáróságnak, biztos meggyőződéssel birni arra nézve, hogy a hitközség nagy áldozatainak megvan-e a kellő fogamatja, eredményessége. Ily közeg szervezése a személyiség alkalmas megválasztása mellett nyújthatna nekünk csak biztosítékot arra nézve, hogy a hitközségi képviselőtől kitűzött célok ez ügykörön belül mindenkor valósulást lássanak. A felhozott okoknál fogva kérjük a t. képviselőtestületet, szíveskedjék kifejtett nézetünkhöz csatlakozva elhatározni: „A hitközség képviselő-testülete az előjáróságot felhatalmazza, hogy a hitközségi iskolaügy felügyelőjének állását szervezze, ez állás betöltésére szükséges intézkedéseket az 1888. év folyamában fogantatósítsa; felhatalmazza egyuttal arra is, hogy az ez állás betöltésével 1888-ban járó költséget fedzze.”

A képviselők közgyűlése helyeslőleg hozzájárult az előjáróság indítványához és neki a kívánt felhatalmazást megadta. Nagyon kíváncs volt, hogy oly zsidó tanférfiak, illetőleg a zsidó felekezeti tanügyért buzduló theologusok, kik e nem és felekezetünk érdekére nézve fontos feladat előmozdítására komolyan vállalkozni kívánának, a hitközség intézőivel ez irányban bizalmas érintkezésbe lépjenek, a célból, hogy ezen mind anyagi javadalmazását tekintve előkelő, mind pedig erkölcsi állására nézve tekintélyes helyre oly egyéniség legyen állítható, ki a jelentés fenn idézett pontjában körülírt feladatok megoldásában találja életfeladatát.

— **Kiss Józseftől** mai ünnepi mellékletünk élén két gyönyörű költeményt közlünk. Az „Adón ólám” kezdetű imát, mely liturgiánk egyik legszebb gyönyört képezi, a magyar nemzet e mézesajku lantosa,

ennek nagy szépségét s fenséges hangulatát visszaadva, átültette hazánk nyelvére. E dicsének a költő sajtó alatt levő „Ünnepnapok” című kötetének egyik díszet képezi. „Adón ólám”-ját a költő csak a napokban írta meg. A „Harmatért” című másik költeménye ugyancsak az „Ünnepnapok” kincsgyűjteményéből való. Peszachkor, tudvalevő, minden zsinagógában imádkoznak harmatért, (Tefillasz tall); e pompás mű ennélfogva alkalomszerű is. — Egyuttal megemlítjük, hogy az „Ünnepnapok”, melyre különösen a vidékről érkeztek az előfizetések tömegesen, legközelebb elhagyja a sajtót. Ennélfogva szükséges, hogy a még künn levő gyűjtő-íveket — akár eredménnyel, akár eredmény nélkül — minél előbb visszaszármaztassák a költőhöz, hogy a nyomtatandó, s különösen a díszesebb kiadásu példányok száma iránt tájékozhasssa magát. Lákása: V. váci-körut 80.

Áldás követi a sirba is boldogult Neuvelt Armin, a pesti zsidó hitközség számos éven át volt elnökét. Özyegye, Neuvelt Babetta urnó ugyanis nemrégiben elhunyt férjének jótékony célokra hagyományozott 10.000 frtot a következőleg osztotta szét: Pesti izr. fiárvaháznak 3000 frt, országos izr. siketnémák intézetének 2000 frt, izr. nőegyletnek 1500, izr. kórháznak 1500, a Chevra kadisának 500, az izr. kézmives egyletnek 300, az izr. sínlők házának 400, a hajléktalanok menhelyének 500 s a gyermekkórháznak 500 frt.

— **Gerő Károly**, a nemzeti színház titkára, ki lapunk purimi számában megjelent tárczájával neveltette meg olvasóinkat, az idei Teleki pályázaton, melyben 15-en vettek részt. »Az eladó leány» című 3 felvonásos vígjátékával elnyerte a pályadíjat. A tudományos akadémia részéről Gerőt ért ezen kitüntetés, mely a fiatal írónak fényes jövőt ígér, megnyitotta előtte immár az ország első színházát is. »Az eladó leány», mely a nemzeti színházban a jövő színi évadban kerül színre, hivatva van számos előnyeinel fogva Gerő drámairói működését, melyet a népszínházban már színrekerült »Tunikás lányok», »Angyal és Ördög», »Vadgalamb» és »Turi Borcsa» népszínművei elért sikerei, s a jövő hó 20-án ugyancsak a népszínházban színrekerülő »Uzsai Gyöngy» jeleznek, intenzívebb alakjában mutatnibe. »Az eladó leány» épugy mint Gerő több színművei eredeti magyar alakokat mutat be a színpadon s előnyei a színpad teljes ismerete és a szép verses alak. — Gerő Károly urat, lapunk t. munkatársát ez uton is üdvözljük nagy sikeréért.

— **Dóczi Lajostól** a nemzeti színház. »Salamon» című bibliai tárgyú színművet fogadott el, melyet beavatott emberek olyan kitűnőnek tartnak, hogy az idei karácsonyi pályázat díját, már előre is neki jósolják.

— **A fővárosi közjótékónysági bizottság** f. hó 10-én megtartott közgyűlésén a pesti izr. nőegylet-

nek 209 frtot, a pesti izr. árvaháznak 200 frtot, a pesti izr. népkonyhának 200 frtot, a budai izr. nőegyletnek 100 frtot s a fővárosi szegény gyermekkertegyletnek is 100 frtot szavazott meg.

— **A kereskedelmi csarnok** Domonyi Brüll Miksa lovagot választotta elnökévé és f. hó 23-án a csarnok erzsébetteri helyiségeiben bankettet rendezett, melyen az új elnökön kívül Matlekovics államtitkár, Schnierer Gyula kir. tanácsos, Falk Zsigmond, dr. Falk Miksa, Wahrmann Mór, Hegedűs Sándor, Benkő Albert erd. főtanácsos, Vámbéry Armin, a csarnok alelnöke és a fővárosi kereskedelmi világ számos kitünősége volt jelen. A negyedik fogásnál az új elnök üdvözölte az egybegyűlteket, mire Schrayér Jakab titkár válaszolt. Toasztot mondtak még dr. Messinger Falk Miksára, Schwarcz Armin bankigazgató Wahrmannra, Falk Miksa, Matlekovics Sándor, Hegedűs Sándor, ki a primás beszédét, mint reakciónárius szelleműt elítélte, Wahrmann Mór, Jelinek Henrik a lóvasut társaság igazgatója, Visontai Soma dr., Schön Soma dr., Vámbéry stb.

— **A „Zion“ jótékonycélu fővárosi egylet** f. hó 21-én Sinaiberger H. elnök vezetése alatt tartotta meg évi közgyűlését, melyen az egyletnek 1887. évi működéséről szóló jelentését és a mérleget helyeslőleg vették tudomásul. A bevétel 64.267 frt, a kiadás a leírásokkal együtt 62.245 frt volt; ennél fogva 123.109 frtnyi tartalék-tőkéje 2022 frttal szaporodott. Az egylet tagjai segélyezésére 51.831 frtot adott ki. Tagjai száma 3282.

— **A szegedi izr. jótékony nőegylet** 1887. évi zárszámadását vették, mely szerint az egylet a következő összegeket fordította nemes céljai előmozdítására: Házi szegények havonkénti segélyezésére 559 frt 63 krt, továbbá a jótékony gyűjtésekből szegények közt kiosztott 547 frtot, szegény iskolás gyermekek éltetkezésére 120 frtot fordított, a zsidó menház létesítendő 1000 frtos alapítványára 200 frtot adott, a nagykárolyi és eperjesi tűzkárosultakat 50 s a „Szegedi leányegylet“-et szintén 50 frttal segítette. Kiadása tehát a kezelési költségekkel együtt 2370 frt 15 kr. volt. Bevétele tagsági díjakból 647 frt 50 kr.; felvételi díjakból 40 frt, adakozásokból 210 frt 50 kr., templomi adakozásokból 109 frt 50 kr., s a jótékony gyűjtések eredménye 972 frt 62 kr. volt. Az összes bevétel 2548 frt 68 kr. ami 208 frt 50 kr. felesleget tüntet ki. Vagyoni állás 1887. decz. 31-én 9447 frt 65 kr. Az egylet kebelében főnálló izr. szegény és elárvult leányok nevelési és segélyezése egyletének 1887-ben 745 frt 66 kr. kiadása volt, bevétele pedig 778 frt 23 kr. Az egyletnek külön vagyona 5985 frt 57 kr.

— **A pozsonyi izr. nőegylet** ifjabb Fisher József ur vezetése alatt bált rendezett, melyet Eszterházy gróf főispán és Neuszedler képviselő is jelenlétükkel emeltek. A tiszta jövedelem 600 forintba rugott, melyből, tekintve a kemény tél után uralkodó nagy inséget, 300 frtot rögtön szétosztottak.

— **Jótékonycélu gyermekszínelőadás.** A veszprémi izr. tanítótestület márczius hó 3-án az „orsz. zsidó tanítói árvaház“ alapja és a veszprémi izr. „Krajczár-egylet“ javára színelőadást rendezett, mely úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben szép eredményt bir felmutatni. Az ösz-

szes bevétel: 340 frt 54 kr. — ebből levonva a kiadást 75 frt 85 kr., marad tiszta jövedelem: 271 frt 69 kr., melyből 70 frt a „Krajczár-egyletnek“ 201 frt 69 kr. pedig az „orsz. zsidó tan. árvaház alapjának“ jutott. — Ha a hazai zsidó hitközségek tanítói a veszprémi izr. tanító, testülethez hasonló buzgalommal karolnák fel sz. sz. tanítói árvák ügyét, úgy az árvaház a közel időben létrejöhetne. A veszprémi tanítók készséggel megküldik a rendezésük alatt előadott darabokat azon kartársaknak, kik az árvaház-alap javára gyermekszínelőadást akarnának rendezni. Ebbeli megkeresések egyenesen a tanítótestülethez intézendők.

— **Egy kath. pap toasztja.** A haraszi zsinagóga felavatásának, melyről előző számunkban számoltunk be, van egy érdekes bankett epizódja. Klein Gyula dr., ó-budai főrabbi toasztja után a banketten jelenvolt haraszi kath. pap poharat emelt s e felköszöntőt mondta: „Bevallom, hogy a kíváncsiság vitt ma a zsinagógába, akartam tudni, milyen szellemben beszélnek az ó-testamentum lelkészei és a hallottak után ünnepélyesen kijelentem, hogy ezen túl soha mást nem fogok hűveimnek prédikálni, mint hogy szeressék felebarátaikat, különös hangsúlyt fektetve arra, hogy a zsidók is felebarátaink. Mert meggyőződtem arról, hogy az én vallásom és az önök vallása lényege egy és ugyanaz, t. i. az emberszeretet. Ismételve kijelentem, hogy emberszeretetre és a köztünk való egyetértésre fogom hűveimet mindenkor meginteni.“ Ennek a felköszöntőnek különös jelentőségét és érdekes voltát növeli az a körülmény is, hogy Harasztiban csak éppen a napokban nyomott el pestmegye derék alispánja egy olyan mozgalmat, mely a Tisza-Eszlárinak második kiadása készült lenni. No de hát hol a kath. lelkész nyilvános helyen ilyen ígéretet tesz és olyan véleményt nyilvánít, minő e felköszöntőben foglaltatik, ott nem kell többé attól tartanunk, hogy inszenizozott rómes mesék a felebaráti szeretet helyébe gyűlöletet plántálnak.

Feloszlatozott község. A szegedi közigazgatási bizottság e hó 23-án tartott gyűlésén hozzájárult a polgármesteri hivatal abbéli határozatához, mely a szegedi orthodox izr. hitközséget, minthogy hat tagnál többet bemutatni nem tudott, feloszlatta.

Boldogasszony rabbija, Pscherhofer M. M. 20 évi áldásos működés után, községe nagy sajnálatára e hó 19-én otthagya születése és működése helyét és elfogadva a vágszeredi izr. hitközség meghívását, utóbbi városba ünnepélyes bevonulását tartotta. Új községe 30 kocsiával várta a majdnem egész volt községe kíséretében megérkezett rabbit.

— **A tudomány és műegyetemi olvasóköri szépirodalmi szakosztályának elnökévé** Gróndá Dezső jh.-t választotta meg, kiről előző számunkban jelentettük, hogy zsidó létre a márcz. 15-iki ünnepély alkalmával Kossuth Lajosra ő mondta a hivatalos felköszöntőt.

— **A bécsi hitközség előljárósága** e hó 11-iki ülésében elhatározta, hogy I. Ferencz József császár és király ez évben (decz. 2-án) megünnepelendő 40-éves uralkodási évfordulóját elaglottak menháza alapításával fogja megörökíteni.

— **Zsidóhitre tért keresztények száma** 1887-ben — mint a bécsi „Neuzeit”-ban olvassuk — az osztrák fővárosbkn 55 re rug, 23 férfit és 32 nő; ezek közt 8 férfi és 3 nő zsidószármazású, kik kikeresztelkedtek s most eredeti hitükre visszatértek,

— **Márczius 15-ikét** a selmeczbányai izr. elemi iskola növendékei is megünnepelték. Délután az iskola egyik termében a Hymnus elénekzése után Friedmann Bernát igazgatótanító könnyen érthető nyelven elbeszélte e nagy nap jelentőségét és történetét s kiemelte, hogy ez a zsidóra nézve kettős ünnep, mert e napon tűnt fel a magyar zsidóság emberjogainak is hajnala. A Szózat elénekzése után a tanító-testület a nagyobb tanulókkal csatlakozott az akadémiai ifjúsághoz s velük együtt vonultak ki a szélaknai emlékhöz.

— **Hersch Orenstein**, nagy tudományossága által széles körökben ismert lemergi rabbi e hó 22-én meghalt.

— **Hirsch báró gyermekmenhelyet** szándékozik Párisban felállítani — mint megbízható forrásból értesülünk — melyet olyan alaptőkével akar ellátni, hogy e nemes célú intézetet az anyagi gondok alól egyszer s mindenkorra megmentse. Hogy az alapítványi összeg mekkora lesz, azt tudósítónk még nem tudta meg. De azt közli velünk, hogy a tervezett gyermekmenhely nemcsak felekezetiünkbeliek, hanem minden felekezet magukra hagyott árvái számára készül. A gondnokság egy bizottságra lesz bízva, melyben „előreláthatólag Páris bibornokérsekének is szava lesz: »Hogy Hirsch bárónak ez a terve milyen méltánylásra talál Párisban, azt csak az képes felfogni, ki tudja, hogy e modern bábél utcáin egész csapat elhagyatott gyermek csatangol s a ki az ottani kétségbeesett szociális viszonyokról csak sejtelemmel is bír. Maguk az antiszemita hangulatu katolikus lapok is a legnagyobb elismeréssel kezdenek Hirsch bárónak adozni. Így a „L'univers“ de Beuillot Jenő lapja és »Monde« is, melynek Drumont ezelőtt belső munkatársa volt.

— **Kitüntetés.** A prágai kereskedelmi és iparkamara elnökét, Bondy Gottliebet ő felsége a király érdemei elismerésül a vaskorona-rend harmadik osztályu érdemjelével tüntette ki.

— **A bródyi kereskedelmi kamara elnökévé** Byck Adolf hitsorsosunkat választották meg. Ruszotzky gr. kerületi kapitány az első közt volt, kik az új elnököt üdvözltek és a banketten Szala kerületi marschall toasztban üdvözlte.

— **Arnoldo Cassulo**, Livorno izr. hitközség egyik előjárója testvére, Angiolo halálánál 10.500 lírát osztatott ki a város jótékony intézetei közt felekezeti különbség nélkül.

— **Alberto Revel**, híres olaszországi tudós, a florenczi egyetem tanára, két vaskos kötetű művet írt, melyben a zsidó irodalmat tárgyalja.

— **A Mendelsohn féle lipcsei ösztöndíj alapítványból** az elmúlt évben 14 orvosnövendék, 5 bölcsész, 2 joghallgató, 10 zeneakadémiai tanuló 4 művészakadémiai növendék, 1 gyermekkertésznő részesült, ezen kívül segélyt nyújtott 17 írónak és tanulóknak, 14 művésznek és műiparosnak, 19 tudósnek és tanítónak, 13 színésznek és recitatornak, 42 kereskedőnek és 33 iparosnak. A lipcsei Mendelsohnféle alapítvány már 27 év óta folytat ilyen áldásos működést.

— **Zunz L. dr. könyvtára.** E Berlinben nem rég elhunyt hírneves történész könyvtárát Kaufman J. frankfurti antiquarius vette meg. A könyvtár legnagyobb részét régi zsidó irodalmi művek, köztük számtalan első kiadás képezi. Van köztük több ritka, részben csak egyetlen példányban meglevő zsidó mű is. Különösen gazdag e könyvtár történeti munkákban, meg van benne minden zsidó folyó- és röpirat, köztük sok ismeretlen is. Érdekes kéziratok s a középkori zsidó lithurgia ritka gyűjteményei szinte képviselve vannak.

— **„The Jewish Standard“** czimen Londonban új zsidó lap indult meg, mely az orthodoxok érdekett szolgálja.

— **A spanyol kir. akadémia** történeti kiadványaiban sokat foglalkozik a zsidókkal. Egyik közelebbi füzetében több zsidó feliratot közöl és Fita pater, ki a spanyolországi zsidók üldöztetését különös tanulmánya tárgyává tette, Ferdinand és Izabella 1492. márczius 31-én kelt okmányáról hitelesebb adatokat közöl, mint azok, melyeket Amados de los Rios hozott nyilvánosságra.

— **A Heine-emlék ügye** végre eldőlt. Düsseldorfban ezen ügy már hónapok óta foglalkoztatta pro és contra a közvéleményt. A szobor ügyében a városi tanácshoz két petitiót is intéztek: egy ellene irányulót 568, egy mellette szólót pedig 332 aláírással. Lindenaus, főpolgármester, a városi tanács elnöke a Heine ellen felhozott hazafias és vallásos érzés hiányát beismerte ugyan; de hangoztatta hogy az emlék nem az embernek, hanem a dalköltő Heininak szól. Stöcker beadványáról pedig oda nyilatkozott, hogy kifejezéseiben — igen keveset talál a mi a keresztény szellemre vallana s mivel Erzsébet királyné által adományozott összeg az emlék felállítását lehetővé teszi, a felállítására megadandó engedély mellett szót. Egy másik felszólaló Adams szintén elítélte Stöckert a Heine emlék ügyében elfoglalt álláspontja miatt. A gyűlésen jelen volt 23 tanácsos közül 12 szavazott az engedély megadása mellett, 11 pedig ellen. S így a Heini emlék mielőbb fel lesz állítva.

— **A kis Rubinstein Abrahám**, a ki alig 12 éves kora daczára Amerika és Angolország jó részének zsinagógáiban hallatta gyönyörű szoprán hangját, ki Hamburgban, Berlinben, Frankfurtban a zsidó templomokban mindenütt roppant tetszés mellett szerepelt, jelenleg felső Sziléziában van köruton, hol mindenütt nagy élvezettel hallgatják sympathikus hajlékony hangját. A kis fiu rendkívül szép hanganyagjával már szép kis összegecskét énekelt össze, és szinte híressé tette szülőföldjét, Suwalkot (orosz lengyel orsz.)

— **Mennyire becsül Spanyolország egy zsidót?** Melilla közelében egy Messoud Korsenty nevű spanyol alattvaló hitsorsosunkat meggyilkoltak. A spanyol kormány a meggyilkolt családja számára a marokkói kormánytól kárpótlás fejében 100,000 frankot követel és a gyilkosok kiszolgáltatását.

— **Smyrnában** — így írja egy angol lap — már a legrégebb időkben laktak zsidók. Mai létszámuk itt 25—30,000, kik 40—50 család kivételével mind német eredetűek s a spanyol-német nyelvet beszélik. A smyrnai zsidóknak 40 zsinagógájuk van.

— **Lapunk következő száma csak a küszöbön levő Peszach-ünnep után fog megjelenni.**

Mármaros zsidósága.

»Harsonaként emeld fel hangodat
És mond meg népemnek bűneit.«
Jezsaiás. 58.1.

(Folytatás.)

II.

Község M.-Szigeten, mint már említém, tulajdonképen kettő van: orthodox és hyperorthodox. Mind-egyik azt állítja magáról, hogy ő az igazi és orthodoxismusban egymást ugyancsak tulliczítálják. A két község közt a különbség a magyarországi orthodox zsidóság 14. hitágazata, melynek neve: Reb Iczik Reich. Az ó-orthodoxok hiszik, az újak tagadják.

A statusquo hitközségek tudvalevő szintén úgy támadtak, hogy a szabadabb gondolkodású orthodoxok, megismerve Reich ur irodáját, a zsidó jezsuitismus e barlangját és megrestelve ez iroda üzelmeit, megszágyenülve tették le az orthodox, és felvették a „statusquoante“ nevezetet, úgy, hogy ezek a községek tulajdonképen Reich ur „működés“-ének köszönik létüket, ép úgy mint a m.-szigeti újabb orthodoxok — ők maguk „Szfard“-oknak mondják magukat — kiket Reich sáfarkodása késztetett új község alakítására.

Ez az új orthodox — vagy nevezzük mi is szfard községnek. bár egyiknek az őse sem taposta Kastiliának a költészet és a történelem szentelte földét — ez az új szfard község, mely két év óta fennáll, és melyhez nagyobbreszt csatlakoztak az intelligensebb és tehetősb elemek, eddig azzal pazarolta idejét és pénzét, hogy megdönthetetlenül bebizonyítani igyekeztek hogy ők, ha nem is vallják Reb Iczig-et, mégis minden tekintetben olyanok, sőt még olyanabbak mint az ó-orthodoxok. Csak e héten láttam egy újabban általuk kiadott vaskos kötetet, mely tartalmazza Galiczia összes híres zsidó szentjeinek és csodarabbijainak rabbinikus-héber nyelven irt bizonyítványait, elmélkedéseit és bulláit, melyek megállapítják, hogy a m.-szigeti szfardok ép oly kóserek mint az orthodoxok. Embereik hónapokon át utazták be Galicziát és Moldovát, hogy a jámbor rabbikat informálják.

Ha meggondoljuk, hogy ez a könyv már a negyedik, melyet m.-szigeti testvéreink ez ügyben produkáltak (az ó-orthodoxok 30 magyarországi orthodox rabbinak szintén héberül irt leveleit tették közé, melyek a m.-szigeti szfardokat már eleve excommunicáltak, mire a szfardok 5 galicziai rabbi bizonyítványaikkal állottak elő; az orthodoxok erre egy újabb kötetet adtak ki a szakadárok

ellen, mire ezek most az említett, az összes galicziai orthodox capacitások bizonyítványait tartalmazó könyvvel feleltek,) ha meggondoljuk, hogy pusztán e könyvek, és bennük foglalt majd a szfardokat kiátkozó, majd ezeknek igazat adó és mindenért az orthodoxokat és Reichot és irodáját okozó bizonyítványok — mert ezeket sem adták ám ingyen — mily temérdek pénzt nyeltek el mindkét részről, míg iskolát fentartani „viszonyaik nem engedik“ — nem tehetjük, hogy ne a legkiméletlenebb ítéletünkkel illessük az ottani úgy az ó, mint az új orthodoxokat.

Igy mulatoznak kedves atyánkfiai Máramaros-Szigeten. Kulturalis, vagy humanus intézménynek, a minők fennállanak akármelyik, ha mindjárt is csak 70—80 zsidócsalád lakta községben, Szigeten nyoma sincsen. Midőn néhány évvel ezelőtt ott jártam, néhány rongyokba öltözött, rettenetesen elhanyagolt gyermek ragadta meg figyelmemet, kik az utcán az idegenektől krajczárokat kéregettek. Megszólítottam őket és megtudtam, hogy testvérek, hogy négyen vannak s hogy atyjuk is, anyjuk is elhalt. Rögtön interpelláltam a velem járt szigeti hitsorsost, hogy a község miért nem tesz valamit ezekért az árvákért, mire nagyot nézett emberem, kinyitotta száját és így szólt: „Meile vusz zollmezse noch thin? motechze gegeben Lábczidaklech!“ (Hát mit tegyenek még? hisz adtak nekik »czidaklit«! azaz a törvényszabta czicziszszel ellátott négyszegletű általvetőt.) Kérdésemre, hogy nem járnak-e iskolába, kísérom visszakérdezett: „Ver zollzse far dé Jingat-sesz beczulen desz Melámedgeld?“ (Ki fizesse ezekért a ficzkókért a tanítót?)

Zsidó község, kedves testvéreim, mely árvát és elhagyottat nem támogat és szegény gyermekeket nem taníttat; zsidó község, melynek tagjai megszenstegtelenítik imaházuk szent csarnokait, pellengerre hurczolják a felekezeti becsületet, moralt s tisztességet: és ha mindjárt még oly hosszúak a káftánok és a straimlik még oly szőrösek, és a zárándokolások a galicziai csodarabbikhoz még oly gyakoriak, még sem más, mint torzképe egy igazi zsidó hitközségnek, melynek tagjait a talmud szerint e három szó jellemzi: „bajsonim, rachmonim, gómléchászodim“. azaz szemérmetesek, irgalmatosak és kegyelmet gyakorlók.

(Folytatjuk.)

Mardochai Hajehudi.

Hirdetések.

ANGLO-OSZTRÁK BANK.

AZ ANGLO-OSZTRÁK BANK részvényeseinek XXIV. rendes közgyűlése

1888. április 4-én tartatik meg az Ingenieur und Architekten-Verein termében (Bécs, Stadt, Eschengasse Nr. 9.) esti fel 7 órakor.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatótanács évi jelentése.
 2. A felügyelőbizottság jelentése az 1887. évi zárszámadásról és határozathozatal.
 3. Határozathozatal az 1887. évi tiszta jövedelem hová fordítása iránt.
 5. Igazgatók választása.
- A szavazati joggal bíró részvényes urak az alapszabályok 44. §-a* értelmében ezennel meghívottnak, hogy az ideiglenes részjegyeket (Provisional-Shares) helyezték letétbe.
- Bécsben az Angol-Osztrák bank részvénytársaság osztagjában (Stadt, Strauchgasse 1.)
Londonban az Angol-Osztrák banknál.
Budapesten, Triesztben, Prágán és Brünmben az Angol-Osztrák bank fiókjainál márczius 27-ig bezárólag (mint legutolsó alapszabályi határidő.)
- Az alapszabályok 41. §-a értelmében meghatalmazások, csakis szavazatképes részvényeseknek adathatnak ki.
Bécs, 1888. márczius 14-én.

Az Anglo-Osztrák bank vezéri tanácsa.

* Az alapszabályok 44. §. 4. bekezdése így hangzik: Minden részvényes birtokában levő 25 részvény után egy szavazatra van jogosítva.

(Utánnnyomás ném díjaztatik)

Budapesti közuti vaspálya-társaság.

H I R D E T M É N Y.

663. A budapesti közuti vaspálya-társaság

XXIII. RENDES KÖZGYŰLÉSE

folyó évi április hó 4-én délelőtti 10 órakor az evang. iskolaépület termében (IV. ker., sütő-utca 1. szám, II. em.) fog megtartatni.

N A P I R E N D:

1. Igazgatósági évi jelentés az 1887. évi zárszámadásnak és mérlegnek, és a felügyelő-bizottság ezekre vonatkozó jelentésének előterjesztésével; határozat a számadási felmentvény érdemében.
2. Az osztalék megállapítása.
3. Jelentés a terjeszkedési tervzetekről; előterjesztése az 1888. évi költségvetésnek és határozat a fedezet tárgyában,
4. Netaláni indítványok a t. részvényesek köréből, a mennyiben ilyenek alapszabályszerűen (8 nappal a közgyűlés előtt írásban) az igazgatóságnál előterjesztetnének.
5. A felügyelőbizottság újbóli megválasztása.

■ Szavazati joggal bírnak a társaság közgyűlésein (alapsz. 15. és 22. §§.) mindazon részvényesek, kiknek részvényei a részvény-könyvben 45 nap óta vannak saját nevükre írva, ha részvényeiket legalább 4 nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéteményezik. Felkérhetnek tehát a t. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésben résztvenni óhajtanak, miszerint részvényeiket, a szelvényekkel együtt, **bezárólag f. évi márczius hó 31-ig a délelőtti hivatalosórák alatt** az igazgatóságnál (VI. ker., Andrássy-ut 9 sz.) tértívny mellettletenni méltóztatassanak, hol a szavazati igazolványokkal egyidejűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő bizottság jelentése is ávehető lesz.

Budapest, 1888. márczius hó 13-án.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

A szentesi Congr. zsidó hitközségnél üresedésben lévő s 800 frt évi fizetés, szabad lakás, fél sechita, s a szokásos mellékjövedelmekkel javadal-mazott kántori állásra ezennel pályázat hirdettetik. — Pályázni kívánók, kik a mai kor igényeinek megfelelően képesek az isteni tiszteletet végezni és „sochet ubodek és kóré“ képesítéssel bírnak, felhivatnak, hogy sajátkezűleg irt s kellően felszerelt folyamodványaikat életkoruk és családi állapotuk kitüntetésével alólirt hitközségi elnökséghez **f. év április hó 8-ik napjáig** küldjék be.

Előnyben részesül, ki a magyar nyelvet írásban és szóban tökéletesen bírja.

Próbaelőadásra csak a meghívott bocsájtatik s útiköltséget csak a megválasztott igényelhet.

Szentesen, 1888. február 22.

A hitközség előljárósága nevében

Polgár Jakab s. k.
hitk. jegyző.

Frank Ármin s. k.
hitk. elnök.

HATSCHEK EMIL

lát szerész,

Budapest, Deák Ferencz-utca 15. sz.

ajánlja dusan felszerelt

lát szerészi és phisikai áruk raktárát,

mely áll:

kimélési szemüvegek, lorgonok

és orrcsipők

kristály üvegekkel, melyek a szemeket erősítik,

szaru- és teknősbéka csontban, nicel, aczél, arany és ezüstben foglalva. Továbbá

színházi, tengerészi és hadi látcsövek

RAJZESZKÖZÖK, VIZIMERLEGEK, HŐ- és LÉGMÉRŐK.

Lát szerészi javatások elfogadtatnak.

Megrendelések vidékről leggyorsabban eszközöltetnek.

Fiókküzet: Deák Ferencz-utca 1. sz.

H I R D E T M É N Y.

Kerestetik egy **nevelő** 2 fu mellé, kiknek egyike a 2-ik, a másik a 4-ik elemi osztályban jár; kívántatik hogy héber tárgyak tanításában, u. m. a biblia mint a talmudban teljes képességgel bírjon, a magyar és német nyelvet tökéletesen bírja, és azokból kellő oktatást adhasson.

Ajánlatok és azok mellékletében képesítésre vonatkozó bizonyítványok **f. évi április hó 30-áig** alulirothoz küldendők be.

Kisvárdá, 1888. márcz. 11.

Reizman Hermann.

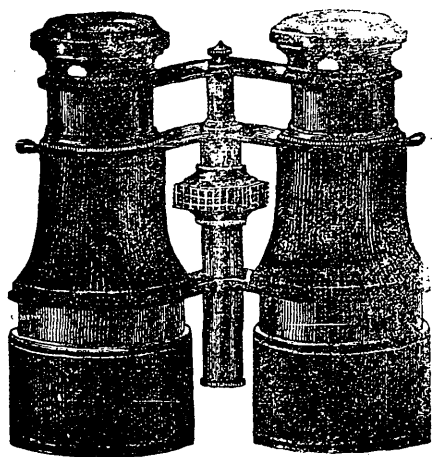
Alapítva 1819.

Calderoni és Társa

☞ Budapest ☞

LÁTSZER-RAKTÁR: váci-utca 30. * MŰ- és TANSZER-RAKTÁR: kis híd utca 8.

Ajánlanak a legújabb árucikkek közül:

NŐI SALON LORGNETTEKET, hosszú fogantyúval, teknősbéka-csontból, igen díszesek és divatosak.
MÜNCHENI SZABADALMAZOTT SZEMÜVEGEKET ÉS ORRCSIPTETŐKET.
JÓL MEGÜLŐ ORRCSIPTETŐKET.
SZEMÜVEGEKET FONOTT SZÁRAKKAL.
SZINHÁZI-, KATONAI-, VADÁSZ- ÉS TÁBORI-LÁTCSÓVEKET alumíniumból.
ANEROID-LÉGSÚLYMÉRŐKET bő beosztással.
TEREM- ÉS ABLAK-HŐMÉRŐKET, könnyen leolvashatók.
HIVATALOSAN ELLENŐRZÖTT MAXIMAL LÁZHŐMÉRŐKET.
CZÉLSZERŰ FÜRDŐ ÉS EGYETEMES HŐMÉRŐKET.
FÉNYKÉPÉSZETI KÉSZÜLÉKEKET hölgyek, turisták, festő-művészek stb. számára.
FORGÓ TÖMMUTATÓ-KÉSZÜLÉKEKET, 50 egész 200 képre stb.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentesen állnak rendelkezésre. Írásbeli megbízások pontosan eszközöltetnek.

SEBES JÓZSEF

uri-, női- és színházi-fodrász,

VI. ker., hajós-utca, szemben a m. k. operaházzal,

Ajánlom úgy a helybeli, mint a vidéki fodrászt igénylő tisztelt közönségnek a tavaszi idényre készült könnyű, de megfelelőleg dús s minden alakban és színben készletben levő **félpárókákat** 4 frttól feljebb. Készítek szín és fejbőség bekül-
ldése után egész **párókákat** 10 frttól feljebb. Valódi hajfonatok minden színben 1 frt 50 krtól feljebb. Kihullott hajból a legszebb 3 águ fonatot készítek 1 frtért.
Seitli tisztítás és új választék bármely színben 2 frtért.
Ezen kívül mindennemű hajkülönlegességek készítését elvállalom, ugymint legújabb homlok fűtők. 2 frttól 5 frtig.
Emlék-haj-**akkból** a legszebb és izlésesebb lánczokat, karpereczeket, függőket és képeket készítek a legutányosabb áron.
Vidéki megrendeléseket pontosan teljesítek s nem tetsző dolgokat visszacserelek.
Számos rendeléseket remélve maradtam mély tisztelettel

Sebes József.

MAUTNER ÖDÖN

magkereskedése,

(alapítva 1874.)

ő cs. kir. fensége József főherceg udvari szállítója

Budapest,

Koronaherczeg-utca 18. szám.

1888. évi főárjegyzéke megjelent és kívánságra ingyen és bérmentve szívesen megküldetik. — Ezen 144 oldalra terjedő és 600 ábrával ellátott árjegyzék tartalmaz 60 féle legkiválóbb magujdonságot, 280 féle gazdasági, 210 féle fa, 700 féle vetemény és 1800 féle virág-magvakat; továbbá 80 féle virág-gumót, 50 burgonya fajt, 150 féle kerti eszközt, stb. stb.

Előleges jelentés!

Mélyen tisztelt vendégeimet bátorodom ez uton értesíteni, hogy az idén is, valamint minden évben legfőbb törekvésem leendő peszach ünnepe alatt **kávéházamban mindenben a vallás leg-szigorubb követelményeihez alkalmazkodni** mit leginkább az orsz. rabbi képz. intézet azon tiszt. hallgatóinak kik helyiségemet megtisztelik látogatásukkal becses figyelmükbe ajánlani bátorodom.

Budapest, 1888. márcz. 14.

Teljes tisztelettel

Lázár kávé

dob-u. és holló-u. sarkán.

MERTENS és Tsa

1-ső rangu fényképészeti műintézete

Erzsébet-tér 7. sz., a bécsi-utca sarkán.

Budapest legnagyobb és technikailag legtökéletesebben berendezett műterme.

Csoportfelvételek 70 személyig.

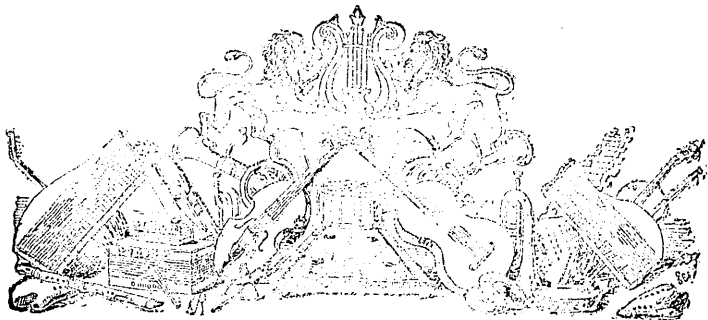
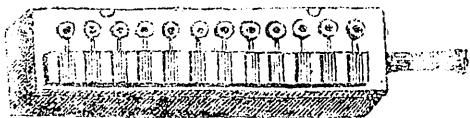
Kizárólag pillanatsfelvételek eszközöltetnek.

Olajestmények művészi kivitelben.

Sternberg Armin

hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.

(szemben a Rókus-kórházzal)

Legújabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ára: 2 frt. Mindennemű hangszerek nagy raktára. 200 képpel díszített nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen. Harmonikáról külön árjegyzék. Javítások pontosan teljesíttetnek.

Lápossy F. és társa borkereskedők,

Gizella-tér 1. — Egyetem-utca 1.
ajánlják

asztali-, pecsenye- és tokaji aszuboraikat,
nemkülönb

valódi francia és belföldi pezsgőiket.

Árjegyzékkel bármintve készséggel szolgálunk.

Bámulatos dolog!

Bámulatos dolog!

LIZAKOFSZKY A. DEZSŐ

ezelőtt

Rischane Vilmos.

hajkereskedő, férfi- és női hajdivatcikk gyára
Budapest, Király-utca 36.

Készít a legújabb párisi divatlap szerint és a mai kornak megfelelőleg férfi- és női parókát 10 frttól 20 frtig, női fél paróka 5 frttól 8 frtig, scheitli sötétszínben 2 frt 50 krtól 6 frtig, színházi parókák rövid hajból minden színben és formában 4 frt 50 kr., a legnagyobb raktár női hajfonatokból, hosszú övvel sötét színben 1 frttól 1 frt 50 krig, világos 2 forint, egyenlő hosszú hajból sötét színekben 2 forttól 3 frtig, egyenlő hosszú hajból világos színekben 3 frttól 5 frtig, különleges hosszú mindenféle színben 5 frttól 10 frtig, Stefánia homlokfűrt mindenféle színben 2 frt darabja. Továbbá különleges fonatokat hajból u. m. óraláncot, karpereczet, nyakéket, mellűt, fülbevalót, gyűrűt stb. a legjutányosabban és a legújabb minta szerint. Nagy raktár a legfinomabb bajusz, szakál és hajfestékből, barna vagy fekete, melynek négy heti valódi szín és jó tartásáért felelősség vállalatik ára 3 frt. Nagy raktár mindenféle francia és angol illatszerekből. Megrendelések parókáknál fejmérték és minden hajeziknél minta beküldés mellett utánvétellel eszközöltetnek, nem tetsző tárgyak visszacsereéltetnek. 931

Számos megrendelésért esedezve

Lizakofszky A. Dezső

hajkereskedő.

Budapest, Király-u. 36.

Alapított 1872-ben.

Alapított 1872-ben.

Avult női félparókák festésre és a rongált helyek új hajjal való helyettesítésére elfogadtnak. Ára 2 frt.

Hirdetések

felvétetnek az

„EGYENLŐSÉG”

kiadóhivatalában.

PESZACH

5648, nisan 13.

Adón ólám.

I.

Világok ura! Világok előtt
Megelőzted létben a létezőt,
A mely szavadra öltött alakot,
Hogy legyen meg, király, akaratod,
S ha semmiségbe minden visszadúl,
Te megmaradsz fönységben egyedül.
Voltál, vagy és léssz: egy! Mindenható!
És nincs tehozzád senki fogható!
Kezdet nélkül való s határtalan,
Tied az erő és a hatalom.
Te istenem vagy, köszálam nekem,
Kihez inségben menekedhetem, —
Lobogóm, vérttem, ha sikra szállok,
Segitóm, hogyha hozzád kiáltok.
Kezedre bizom alvás idején
Alva és ébren a lelkeket én,
Lelkeket, testemet — és félelem
Nem bánt, ha tudom, hogy te vagy velem!

Harmatért.

Tetillásai.

II.

Harmatért esdünk,
Szállva elédbe
Mint ós hajdanán,
Midőn kerestünk
— Sivatag népe —
S majd elepedtünk
Osepp harmat után.

Szemjas mezőkre
Üdítő balzsam
A te harmatod;
Hullasd a rögre
Kelő hajnalban,
Hullasd a köre
S áldás fogan ott.

Hullasd szívünkbe
Égi malasztod
Szent szerelmedet,
Ha tépve, üzve
Mint a harasztok
Szívünk a harczok
Közt elernyedett.

Harmatért esdünk,
Szállva elédbe
Mint ós hajdanán,
Midőn kerestünk
— Sivatag népe —
S majd elepedtünk
Osepp harmat után!

Kiss László

A szabadság ünnepe .

Háromezer és kétszázadszor üli meg Izrael az Egyiptom országából való kiszabadulása ünnepét. Szép idő egy nép életében, szép, kivált, ha nyugodt kedélyvel üli meg ez évfordulót. De a nyugalom legalább napjainkig nem igen kényeztette el a zsidóságot. Még a négyszáz, évig tartott rabszolgaság lánczainak zörgése el sem csendült füleiben, magas hivatást vett vállaikra: hirdetni az igazságot, hirdetni oly népeknek, kiknek szívük tompa, fülük pedig bedngult. De Izrael megfelelt feladatának, nyomor és inség, elnyomatás és üldöztetés közepette is megfelelt. Mi Hellasnak, mi Rómának adománya az emberiségnek ahhoz képest, a mivel Izrael ajándékozta meg? Népszabadság, szeretet, testvériség! És zavartassa-e magát ünnepi örömeiben azon gondolattól, hogy magasztos eszméi még nem váltak valósággá? hogy még nem lettek az egész emberiség közkincsévé? hogy az a pészach-leoszid, a megszabadulás nagy ünnepe, mely világünnepe leszen az egész emberiségnek, még oly távol van? A szegény ember, ki dideregve nézi a lehulló havat, a beteg, ki a négy fal zárt levegőjében fuldoklik: a tavaszban reménykedik. — Tél után, ez a világ rendje, tavasz következik és ez a remény hívja Izrael ajkaira az ünnepi

énekszót. Miért is tartotta volna fenn a nagy gondviselés, ki népeket pusztított el a föld színeiről, ki hatalmas nemzeteket söpört el a szereplés teréről, miért tartotta életben ezt a népet, a maroknyi Izraelt?

Még nem fejeztük be feladatunkat; még meg kell ülnünk a szabadulás ünnepét a nyomoruság kenyere és keserű füvek mellett. De megnyugtató vigasztalásunkra szolgál, hogy a nagy munkában immár nem állunk egyedül, magunkra hagyatva. A gondviselő Isten hatalmas segítőket támasztott nekünk; az igazságnak mindenhol támadnak szószólói és lánglelkű uralkodók ihletett szózata fűszerezi a sóatlan maczószt.

Persze, hogy elmulik a tél! És ha még annyi a hóesés, a tavasz első melegítő sugara már oda kényszeríti, a honnan jött, arra, mai volt — vizbuborék. Ami pedig a hegyek mögé »memento mori«-nak veszi ki magát, attól nem tartunk. Bizonyos oldalról már annyira megszoktuk a kicsinylő gunyt, hogy rá sem hederítünk. »Hadd szidalmazzanak, majd Isten jót ad érte!«

Mi azonban feladatunkhoz hiven tovább is fogjuk terjeszteni az igazságot. Nem törődve gyűlölönkkel; segíteni, támogatni fogjuk tovább is szenvedő embertársainkat; áldozatkészen helyt állunk királyunkért és hazánkért és ha kell, vérünkkel

TÁRCA.

A jeruzsálemi alliance-iskola és növendékei.

A jeruzsálemi alliance-iskoláról igazgatójuk a párisi központi bizottsághoz jelentést terjesztett be, melynek érdekesebb részei a következők:

1887-ben 160—180 növendéke volt az iskolának, kik közül 60-an teljes oktatásban, a többi pedig naponként 2—3 óraiban részesült; mert szabad idejüket a műhelyekben töltötték.

A növendékek közül a város legjobb családjaiból való 16 mohamedán és két keresztényen kívül 68 szefard, 41 askenaz, 10 marokkói és 9 jemenita zsidó.

A mohamedán tanulók közül az iskolahelyiségek szűk volta daczára is többen egész napon át az intézetben maradnak, sőt néhányan Reuf pasa tanácsára kézműipart is itt tanulnak. Ezen növendékek közül bizonyára többen jutnak a városban nevezetesebb álláshoz, hol lesz alkalmuk a zsidók iránt való jóindulatukat viszonzni.

A mi szintén kedvező bizouytvány az intézetre nézve, ez az a tény, hogy keresztény tanulók is megválnak a város legjobb iskoláitól, ahol díjtalanul teljes ellá-

tást és tanítást kapnak, az Alliance-iskolájába iratkoznak, hol pedig tandíjat kell fizetniök.

Más elemi iskolákban a tanulók életkora mérvadó felvételükre nézve. Itt nem. Az orosz, bolgár és jemeni kivándorlókkal Jeruzsálembe egész sereg különféle koru ifju, sőt házas ember is érkezett, kik tudatlanságuk daczára ismerik a művelődés előnyeit. Ezek akár csak a 12—15 éves fluk minden áron be akarnak jutni az iskolába. A modern ismeretek hiánya miatt, mely a jeruzsálemi zsidóknak hátránya, ezt a törökvést méltányolják is az iskola vezetői és az 1887-ik tanévben 6 orosz és 2 jemenita meglehetősen koros kivándorlót fogadott iskolájába, kik az arab nyelvvel és elemi ismeretekkel csakhamar megbarátkoztak.

A szefard főrabbinak unokája is, aki már 18 éves s vagy két éves házas, két másik, szintén nős emberrel, kik ugyancsak rabbik fiai, ebben az iskolában együtt szerzik meg az arab és a modernebb elemi ismereteket. Az ilyen tények persze fontosak; mert amellettt vallanak, hogy a tisztán vallásos keretből a szentföld jövő rabbinusai is kilépnek és szélesebb látkört törekszenek megszerezni.

Érdekes ez az iskola a növendékei anyanyelve szempontjából. A szefardok, kik először vették igénybe az

akarjuk megpecsételni, hogy a mi érdekeink, a zsidóság érdeke: összeforrt a népek érdekével és a mit javunkért tesznek, az az emberiség jaya; a gyengék küzdelme ez az erősebbel, a kisebbségé a nagy többséggel; miért ne férhetnének meg az emberek egymással, egymás mellett, mint az állam, mint a közös haza fiai?

Minél több ember csatlakozik e nagy eszmé megtestesítésére, annál közelebb lesz az a jövőbeli paszka-ünnep, melyért mi zsidók az emberiség érdekében könyörgő imádságokat mondunk; de mindaddig, míg egy államban az emberek akár nyílt, akár titkos antiszemita cizmén tagadják a Gondviselést, tagadják Istent a történetben: addig nekünk, zsidóknak, meg kell ülnünk a peszach mizraimot — az egyiptomi rabszolgaságból való megszabadulás ünnepét.

Ben-Jehuda.

A római ghetto.

Írta: Dr. Radó Antal.

Az „Egyenlőség” csak nemrég közölte olvasóival, hogy az örök város zsidó-negyede, a ghetto megszűnt létezni. Már két évvel ezelőtt megkezdtek a lerombolását, mely immár teljesen be van fejezve. A pápák Rómája helyén keletkező új Róma első pora a vallási üldözés szomorú emlékeit; a hosszú

iskolát, a Törökországban szokásos zsidó-spanyol, az askenázok, kik eleinte nem jó szemmel nézték az iskolát, a Lengyelországban honos zsidó-német, a maroccaiak, vagy maarabiták מערבית (ezek az éjszakaiarikai, tripoliszi tuniszi, algieri, maroccai zsidók), a mór-arab, a syriai és mesopotámiai zsidók meglehetősen tiszta arab, a görög-országi és albaniaiak az új görög, a georgiaiak és cirkassiak, a perzsiaiak, afganisztániak és bokháriak a perzsa köznyelven beszélnek. Ez a sok mindenféle nyelv egy és ugyanazon helyen egész kis babeli zürzavárta emlékeztet s ha azok között, kik ezen a sok mindenféle nyelven beszélnek, nem volna az összekötő kapocs a héber nyelv, a tanítás legyőzhetlen nehézségekre ütköznek.

A zsidónak, a ki csak rövid ideig is tartózkodik Jeruzsálemben, hamar vérévé válik a héber nyelv. Nem ritkán találkozunk fiatal leányokkal, akik órákig elfecsegni héber nyelven; aztán meg akárhányszor családnál egészen anyanyelvűvé vált a héber nyelv, úgy, hogy a kis bábák Mózes és Jezsaiás nyelven szeretik a papát, meg a mamát.

A jemeniták a legszelidebb és legtűrelmesebb tanítványok, s legtöbb érzékük van a mechanikai munkák iránt. Jemenben a zsidók egytől egyig mesteremberek; ezen szabály alól még a rabbinusok sincsenek kivéve. A koldulásnak ellenségei. Midőn valami „prófeta” azon jós-

„Via Nazionale” (Nemzeti-ut), mely mint a mi új körutunk át fogja karolni az egész várost, le fog nyulni fényes palota-soraival, hatalmas gáz-kandeláberaival oda is, ahol évszázadokon át csak rideg, börtönszerű épületek emelkedtek — és sötétség tanýázott.

Mikor ezelőtt négy évvel Rómában laktam, a ghetto még állt. El is jártam bele gyakran és mindig mély, magrendítő hatással volt rám. Szerettem időzni a Titus márványíve alatt; előttem a forum kétezer éves romhalmaza, mögöttem a colosseum rengeteg arkádjai. S lelki szemeim előtt meg népesültek a puszta terek... Ujra sűrű a tömeg a Basilica Julia oszlopai között, és százezrekre menő sokaság várja a Judaeából hazatért fővezért, Titus Flavius Vespasianust. Most hirtelen örömrivalgás hallatszik a porta triumphalis felől: megindult a menet. Elöl hosszú sora a bibo ba öltözött katonáknak, kik Salamon templomának prédául ejtett kincseit viszik Jupiter Capitolinus oltára felé; a thórák szent koronának drágakövei vakitva csillognak a nap sugarai-ban, a főpap arannyal himzett bársonypalástját három ember viszi, amott az áldozati asztal a legtisztább és legnemesebb ércből, emitt a szent harsonák és a hétágu gyertyatartó. Majd fényes menyezetek következnek, melyeknek szőnyegeire csodálatos hűséggel vannak kivarrva küzdő hadseregek, égő templomok, összeomló paloták. S mindegyik menyezet mellett ott halad a levert ország egy-egy hadvezérje hátrakötött kezekkel, csörgő lánczczal. A többi fo-

lata folytán, hogy a Messias Jeruzsálemben nem sokára meg fog jelenni. Jeruzsálemben érkeztek, könnyen kaphattak volna alamizsnát: a missionariusok vallásukért ajánlottak cserébe. De nem fogadták el, inkább éhen veszttek volna. És mert Jemenben egészen másiparuk volt, minőt Jeruzsálemben értékesíthettek volna, a Jeruzsálemi alliance-iskola igazgatósága Venetianerhez, Hirsch br. titkárához fordult, hogy az ipar elsajátításához szerezze meg nekik a módot. Hirsch br. Goldschmid S. S. és Rothschild Edmund brné áldozatkészsége ezt lehetővé tette. 52 jemenita, nagyrészt családapa az Alliance iskolájába került és szorgalmasan tanulta a köfaragást. Közülök több ma már önállóságra vitte s megkeresi mindennapi kenyerét. Igényeik egyébiránt nagyon szerények, egy egész jemeni család élét naponként 2 frankból. Ételeik közt a hushemü alig fordul elő.

Syriában s különösen Jeruzsálemben különböző felekezeti emberek alig társalognak anélkül, hogy a vallást belé ne vonják s addig-addig feszegetnék, míg legalább is csufolódásra kerül a sor. Amint a nemzsidó vallású növendékek is bejutottak az Alliance jeruzsálemi iskolájába, a zsidó és nem-zsidó tanulók az óráközöket vallásos vitatkozásokkal töltötték ki, ami azonban nem ritkán több volt a vitatkozásnál. Erre az intézet fiatal

goly jön utánuk; hosszú szakállu vének, erős férfiak, gyenge gyermekek; mind földre szegzett tekintettel, szomorúan, kétségbeesve. Most jön a fővezér: az ősz Simon Bar Giora; nyakára kötél van vetve és amint odaér a sereg a forum ama helyére, amelynek közelében az elítélt gonosztevőket szokták kivégezni, lelökik egy szikláról a mélységbe. „Io Triumphel!” rivalg a nép, és az ifju Titus hófehér paripájáról kegyesen mosolyogva fogadja a hódolatot...

És a caesarok világbiró Rómája ledőlt; s még romok hirdetik csak a hódítók nemzetének hajdani nagyságát: a meghódítottak ivádekai túlélték a nagy Imperium összeomlását, s elszigetelve, magukba vonulva, nem vegyülve idegen elemmel, századokig éltek úgy, mint hajdanán, s ott, a hol hajdanán. Itt ez a büszke márványiv, ott az a pár szennyes, szűk utcza a Tiber partján: mind a kettő tengernyi szenvedésről beszélt. Ezernyolczszáz esztendeig voltak a Titus foglyainak unokái páriák az örök város gazdagsága közepette, mignem Viktor Emánuel Rómába vonultával lehullt a láncz az ó lábaikról is. Most már nem küldik őket követ fejteni márvány bányákba, nem kell építeniök Colosseumokat, melyekben saját fiaikat vetették a vadak elé, nem kell lovak és öszvérek közt versenyt futniok a corsón, nem kell sárga foltot varrniok köntösükre, nem kell Ave Maria előtt hazasietniök piszkos utczaikba; szabadok, mint bárki más, emberek, mint bárki más.

A ghetto kapuit már IX. Pius emberszeretete döntette le, de magas, várszerű, ablaktalan házai mos-

tanáig ezreknek adtak lakhelyet. Ott terült el a Capitolium közelében, körülvéve a hajdankor fenséges emlékeitől. Mellette ömöltek el a Tiber sárga hullámai, melyek az alacsonyan fekvő városrészt még csak pár évtizeddel ezelőtt is majd minden esztendőben elárasztották. Két főutczája volt: a via Rua és a via Fiumara. Párhuzamosan haladtak az Oktavia ivétől a ponte de quattro Capiig, ahol az ősrégi Mihálytemploma áll. Ott szoktak hajdan a dominikánusok hittérítő beszédeket tartani a ghetto lakói előtt, és prédikációik textusa most is ott olvasható az ajtó fölött, zsidó és latin nyelven.: »Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui. graditur in via non bona post cogitationes suas, populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper.« »Kiterjesztem kezeimet egész nap egy hitetlen nép fölé, mely a maga esze után halad nem jó uton, nép fölé, mely saját szemeim előtt mindig haragra gyulaszt engemet.«

Ez a templom volt a ghetto egyetlen keresztény temploma; de ez is inkább a ghetto határára, mint abba bele volt építve. Magában a ghettóban nem volt egyéb tömördek boltnál, melyekben óriási halma-zokba volt összehordva Róma minden ringye-rongya, ócska ruhája, törött cserepe; a boltok előtt naphosszat üldögéltek visszataszító arczu nők, beteges kinézésű gyermekek, turkálva a sok ócskaságban, s kiválogatva belőlük azt, amin még lehet toldozni vagy foldozni. A keskeny utcztát majdnem egészen elfogták a nyomor e sápadt alakjai, tisztítgatva, var-

zsidó és tüzes apostolainak, hogy a vallási türelem szép példájára szoktassák őket, meghagyták, hogy a polemiákat bizzák a különböző felekezetek fejeire és az óráközöket kevesebb üzescsedésre szolgáló társalgási anyaggal töltsék ki. Ezóta szépen megférnek a tanulók és a tánjövendőbeli praefect, vagy kormányzó barátságosan eldiskurál a szegény zsidó fiuval, kivel az intézetben meghonosított egyenlőség nélkül alig válthatott volna szót világeletemben is.

Midőn a növendékek beiratkoznak az iskolába, majd mind azt erősítetik, hogy sem ruha, sem táplálékban nyújtandó segélyre nincs szükségük. Biz ez csak ártatlan ferdítés, melyre a legnagyobb nyomor viszi rá a gyermekeket. Néhány nap multán ugyanis ennivalót, vagy legalább csak falat kenyeret kér a gyermek és az éhségtől megfogyott arcz többet árul el, mint szava. Milyen öröm aztán az ilyen gyerekre, hogy ha tanítója azt mondja neki, „együtt ebédelhetsz a többivel.” Ezt a körülményt fel is használják paedagogiai czélokra. Hogy ételhez jusson jobban tanul a szegény gyerek.

Igy vannak a ruhával is.

Ennek következtében aztán 68 gyermek kap napjában egyszer-kétszer, vagy háromszor ételt, s amennyiret

az intézet szűk viszonyai engedik, még többen, nyárára olyan könnyű szoknyaszerű ruhát, télire pedig meleget.

Ami a tanítást illeti, abba az Alliance központi bizottságának elveit érvényesítik. Az intézetben különös gondot fordítanak emellett a héber nyelvtanra, biblia magyarázatra, az irodalomtörténet elemeire, stílygyakorlatokra, a talmudra, a Sulchan Aruchra és a sechita törvényeire. A biblia-történetet és Palesztina földrajzát héber nyelven adják elő. A közös imát úgy a szefardok, mint az askenázek kiejtésük szerint elvégzik; de az iskolában a városban elterjedt nyelvjárást, a szefardokét használják. A héber nyelvet a növendékek folyékonyan beszélni tanulják, s a hiányzó kifejezéseket az arab nyelvből pótolják.

Az arab nyelvnek egyébiránt nagy tere van ezen iskolában. Az arab nyelv tanára, ki ebben az iskolában nyerte kiképeztetését, az arab nyelvúvátok terén egyike Syria legszámottevőbb kutatóinak.

A török nyelv nyelvtanszékét csak rövid ideje, hogy egy a modern paedagogiával tisztában levő s aszerint tanító meturgemannal rendszeresítették; mert belátták, hogy csak a török nyelv ismerete teheti az államélet szerves részévé a zsidókat.

A gyakorlati ipariskolák, melyek az in-
éztet kebelében fennállanak, eleinte sok ellenzőre talál-

rogatva, kalapálva szakadó estig. Amikor azután hazajött a gazda, aki zsákjával hátán kiabálva a „rob-bivé!”-t, a római „handlé!”-t, naphosszat bekalandozta a római utcákat: beültek a szűk boltba, mely egyuttal lakásokul is szolgált és a rozoga tüzhelyről sűrű gomolyban tódult a füst az ajtón ki az utcára. Az ajtón kívül a legtöbb boltban semmiféle más nyílás nem volt. És azokban a négy lépés széles és tiz lépés hosszú üregekben nyolcz-tiz ember evett-ivott, aludt.

Mesterember nem igen volt közöttük; egy pápai rendelet megtiltotta nekik, hogy a foltozó vargáson kívül bármiféle más mesterséget is űzenek, és az ócska holmin kívül kereskedniök se volt szabad mással; mindazonáltal a via Ruában már XVI. Gergely pápa korában is voltak olyan boltok, ahol új ruhákat adtak el — természetesen csak olcsóbb fajtájuakat a szegény pór nép számára, mely vásárnapként ezelőtt pár évvel is előzőnlé a ghettot, hogytt szerezze be azt, amire szüksége van.

A via Rua különben a ghetto „arisztokraciá”-jának volt tanyája. Távolabb volt a Tibertől a Fiumaránál, házai is valamivel egészségesebbek voltak s ablakot is többet lehetett benné látni. Lakói között olyan is volt, akinek a rongyon kívül drága velenzei csipke is volt boltjában, s a kinél akadt egybecses régiség is, egy-egy szép drágakő, egy-egy csillogó zománcz nemű. Persze, hogy 1870 előtt nem igen merték az effélét a kirakatba tenni, mert a pápák adószedői igen sűrűen látogattak el a ghettoba és a zsidókra amugy is nagy adó-teher nehezedett.

de alig vették észre, hogy a belőle kikerültek tisztességes keresetmódhoz jutnak, csakhamar elhallgatott minden kifogás, olyanyira, hogy az iskola ezen ágának legelkeseredettebb volt ellenei örömmel veszik, ha gyermekeik oda bejuthatnak s ha a helyiségekből telnék, a jelenlegi 160 növendék helyett 500-an is igénybe vennék.

A gyakorlati ipariskola műhelyekből áll és pedig egy lakatos és kovács, mechanikai, asztalos, bádogos, esztergályos, czipész, szabó s egy kőfaragó műhelyből.

A lakatos és kovács műhely, melynek vezetője keresztény nagyon életre való. E műhelybe jutni kívánók már három hónappal elébb jelentkeznek. Kik belőle kikerülnek, mind épek, egészségesek s nagyon ügyesek, mert idejüket ügyességét nem igénylő munkákkal nem töltik el; ezt elvégzik helyettök a gőzgépek.

A gépész műhely a legszebb. Három teremből áll, melyekben a gőzgépen és kazánokon kívül gazdag műszertár van.

A bádogos és esztergályos műhelybe kevés tanuló ár, részben mert az országban már sok zsidó bádogos van,

Hetven óta azonban nem volt okuk rejtegetni holmiukat, és itt-ott lehetett értékes dolgokat is látni. A vagyonosabb kereskedők természetesen régen kihurczolkodtak a ghettből és így a via Ruában is csak efféle „tekintélyesb” zsidó boltok maradtak, aminők Budapesten is vannak, az országuton.

Az a nyüzsgés, mely e boltok előtt naphosszat uralkodott, egyszerre néma csendnek adott helyet, midőn beköszöntött a péntek este. Alig alkonyodott, valamennyi ajtó bezárult, mindenki felölté ünnepi ruháját, s a fűtőhelyekről nagy seregben távoztak a cselédek és gyermekek, hazavivé az ünnepi tésztát. Ott, ahol csak kevéssel ezelőtt alkudozók csuf vitája hallatszott, most minden elnémult, férfiak és gyermekek kis csoportokban sietve mentek a piazza della Scoulára, hogy az ott levő zsinagógák egyikében elvégezzék a péntek esti ájtatosságot.

Nem lehet érdekesebbet képzelni e bizarr kis termeknél, melyeknek falain itt-ott domborművek mutatják a szertartás szent eszközeit, s melyeknek menyezetén ott lehetett látni Salamon templomának képét, ott a frigyládát, a hajdani főpapok ruháit és megannyi más emlékét Jeruzsálem fénykorának. A padokban ott ültek a hivek, de az ájtatosság legkisebb jele nélkül. Kiki akkor imádkozik, amikor neki tetszik; emez szomszédjával beszélget, amaz valami irományt olvas, az egyik ül, a másik áll, az egyik csúf éneklő hangon, a másik halkán mormogva mondja el az imát, az egyik kiabálva, nyugtalanul hajlong erre-arra, a másik csendesen ül székében, nézve a többit. Semmi harmonia, semmi külső jele

részben pedig mert az olajfa elárusításának betiltása folytán az esztergályos ipar minden jelentőségét elveszítette.

A kőfaragó műhelyt Rothschild Altons báró költségén tartják fenn.

A czipész és szabó műhelyekben leginkább az intézet szükségleteit fedezik; de azért, mint a többi műhelyekben kizárólagosan, megrendelésre is dolgoznak.

És a megrendelők száma egyre szaporodik, úgy, hogy alig van elég kezük. De ez nem is csoda, mert olcsón, kifogástalan és jó munkát szolgáltatnak ki.

Az alliance-iskolát Jeruzsálemben méltán tartják nagy becsben. Hiszen a bánásmód a mohamedánokat és keresztényeket is oda vonzza; vallásunk törvényeinek pontos betartása pedig úgy a főrabbi jóakarátát, mint az orth. hitközséget megnyerte. És mert végre az iskola évenként egész csomó ifjunak nyújt a munkában eszközt a nyomor elhárítására és biztosítja jövőjét az elsajátított ipar által, azért Reoul pasa kormányzó kegye is az iskoláé.

a vallásos érzület mélységének. Csak akkor áll helyre a csend, amikor a kar énekel. Itt is, mint a magyarországi templomokban, fiuk képezik a chorust, melyben csengő, jól iskolázott hangokat lehet hallani, s mely kielégitheti még a zeneértőket is. Megszólítottam a hívők egyikét, egy szelid arcú, ájtatos fiatal embert, tudakozódva a község nagysága felől. Ötezer lélekre tette a ghetto lakóinak számát. Együtt látva, hogy idegen vagyok, felszólított, hogyha érdeklődöm a község állapota iránt, jöjjenek el másnap a zsinagóga előtti térre; ott szoktak egybegyűlni isteni tisztelet előtt a »kohok« vénei, majd azok tudnak beszélni arról eleget.

El is mentem másnap a piazza della Scuolára, a hol szombati ruhában, kisebb nagyobb csoportokra oszolva beszélgettek a község öregjei. Egyik-másik közülök valóságos tudós, ami a ghetto történetét illeti. Hetedik, nyolczadik, kilenczedik Pius, tizedik, tizenegyedik, tizenkettedik Gergely — így beszélnek mindegyikről, mintha csak gyermekeik biographiáját mondanák el. A pápák története, az ő szenvedéseik története. Évszámokat, bullák keletét: mindent tudnak és szeretik is ezt a tudományukat fitogtatni. Vagy tán nem is annyira fitogtatásból beszélnek róla, hanem mert jól esik nekik, most, hogy vége a sok szenvedésnek, emlegetni a sanyaruságok századait?.

Ma már a „Scusba“-k is rombadőltek és a régi kis imatermek helyett nemsokára fényes, kupolás zsinagóga fog emelkedni a Tiber partján élő bizonyágául annak, hogy amikor az 1870-dik év szept. 20-dikán Viktor Emanuel győző katonái bevonultak a Porta Pian keresztül az örök városba, az „egyesült Olaszország“ nagy eszméjén kívül egy másik, még nagyobb eszmét is vittek oda magukkal: a vallás-egyenlőséget!

Talmud- és Midrásból.

Az embereksabta társadalmi törvényeknek ép oly kötelesség megfelelni, mint az isteni szabványoknak.

Legyen osztályrészem — szólt a tanaita — az üldözöttek, de nem az üldözők közt; a sértettek, de nem a sértők közt; azok közt, kik hallják megszégyenítésüket és nem felelnek, bántalmazták és ők folytatják a szeretet munkáját!

„Ezer férfiú közt egyet találtam hűnek, asszonyt ezer közt sem.“

Helytelenül mondotta ezt a legbölcsebb király. Ha ő az asszonyokat ezer felesége után ítéli meg, rosszul teszi. — Dávid fiának ezt izenték Izrael bölcsei. A király nem szólt semmit, de elküldött egy emberért, ki nek feleségét példás asszonyként ismert mindenki. Trónja mellé ültette és így szólt: Birodalmamnak szük-

sége van oly férfiúra, minő te vagy. Meg akarlak tenni első tanácsadómnak, barátomnak és házam vezetőjének, úgy hogy én utánam első embere leszesz Izraelnek. Mindezt azonban csak akkor nyerheted el, ha feleségedet elteszed láb alól. Itt egy éles tör, egy dőfés csak éjnek idején és elérted azt, mit milliók közt egy sem ért el. — Nem, nagy kitály, felelt a hűséges férj. S ha mindjárt leszállnál dicső trónusodról és azt mondanád: vedd, ime trón és korona, légy királyá népemnek, de öld meg feleségedet, és ha nem teszed, megöletlek tégedet, akkor is azt mondanám: nem kell királyi pálczád, inkább választom hohérod pallosát. — A király erre megeskettette, hogy a történekről senkinek szólni nem fog és elbocsájtotta.

Egy nappal később Salamon király titokban magához hivatta a férfiú feleségét, kihez nagy nyájasan így szólt. Szépségednek és bölcsességednek híre van egész Jeruzsálemben, rég óhajtottalak látni, s most, hogy itt vagy, el vagyok határozva, hogy magamhoz felemellek. Szeretlek; nőmmé, királynévá akarlak tenni, és Dán háttáratól Beér-Sebaig téged fog irigyleni minden asszony. Mindezt azonban nem érheted el, míg férjed él, pedig én majd elepedek birhatásod után. — Mit tegyek hát, ó, nagy király, hogy minél előbb tied lehessenek; szólt a boldogságtól remegő asszony. — Öld meg a férjedet! Nem lesz érte bántódásod, talán meg sem tudja senki. Itt egy megmérgezett éles tör, holnap eltemetik férjedet és te a király menyasszonya vagy. Az asszony elrejtette a fegyvert és távozott. A vacsoránál igen jókedvű volt és minden áron azon volt, hogy férje lerészegedjék, a mi sikerült is nekie. Éjjel a férjet egy hatalmas ütés riasztotta fel álmából. Felesége volt, ki a királytól vett törrel férje nyakát megdöfte; de biz ez nem vágott, mert pléhből volt készülve. A megriadt asszony leborult férje előtt, bevallott neki mindent, mert látta, hogy a király csak próbára akarta tenni. Jól van, szólt a férj, megbocsájtok neked, de azt ne tudja meg senki, hogy te a kísértésnek ellentállani nem tudtál. Holnap elmégysz a királyhoz és megmondod neki, hogy megbántad ígéretedet. De már késő volt. A király őrei lesben állva a ház körül, a férj felkiáltására a házba siettek és a férj nagylelkű ígéretét kihallgatták. — E történet híre eljutott a bölcsek tanácsáig, a mely hűdölni indult a királyhoz, és midőn a trón elé léptek egy hangon szóltak:

„Ezer férfiú közt egyet találtam hűnek, asszonyt ezer közt sem.“

Dicsérettel kezdi beszédét a rágalmazó, mint a vipera, mely a helyet, ahol marni akar, előbb megnyalja.

Elkövetted egyszer a bűnt, ismételted is azután: harmadszor már megengedett dolognak fog tetszeni.

Elkerülted egyszer a bünt, ellentáttál a kísértésnek, másodszor is: harmadszor már szemébe nevet-hetsz a sátánnak.

Sokkal hamarabb megérted a köny keservét, ha saját kebledben is bánat lakozik.

Ha a hitet szivedben nem érzed, eszeddel hiába keresed.

Finom vásznat akarsz fonni — durva fonalból!

Egyél és igyál tehetségeden alul, ruházkodjál tehetséged szerint, de becsüld meg házadat (nődet és gyermekedet) tehetségeden felül.

Talmudista.

KADIS.

— Kompert Lipót beszélye. —

(15. folyt.)

Kireggeledett. A zsidó utczában megmozdult az élet. Mayer részben megtudandó, vajjon Blúmele jelenlétét sejtik-e; részben, hogy gondolataival magára maradjon, — mert vére forrongásban volt és képtelenné tette a legközelebb teendő lépése iránt való tanácskozássra, — elérkezettnek látta a válasz idejét.

A zsidó utcát többször végig mérte, minden templomba menőt megállított és szóba ereszkedett vele. Mindannyian az éjszakának szokatlan megzavarásáról és a kutya vonításáról beszéltek; de Blúmeléről mit sem tudtak!

Izgatott gondolkozásmódja eltűnőben volt s arra a határozatra jutott, hogy szüleivel tudatni fogja, milyen vendégük érkezett. Milyen hihetetlen csodálkozást és meglepetést tanusítottak szülei, midőn a hirt tudatta velük! A hallgatás szentségét, hogy nem szegik meg, megigérték; de csak rövid időre, mondá Mayer anyja, mert Blúmelét magával egy föld alatt tudni, és őt nem láthatni, ez meghaladja erejét.

Egyébiránt egészen helyén valónak találták, mit Mayer tett.

Ez neki végtelenül jól esett és midőn nyomban rá a szűk lépcsőn fellopózott szobája elé s az ajtónál fűlve, meggyőződött, hogy szobájában mély csend honol: boldognak érezte magát. Anya és gyermeke aludtak. Mayer nesztelenül ment le.

Később beszólt Löw Jakabhoz; látnia kellett az öreget, ki kellett arcát fürkésznie. Mayer szíve hallhatóan dobogott, amint elhaladt a kőpad előtt, melyen Blúmelének az éjjel oly kemény ágya volt.

Nagybátyát reggeli mellett találta.

— Tudod-e, bácsi — szólt miután köszöntötte — hogy kutyád az éjjel az egész utca népét hadilábra állította?

— Hogyan? — kérde Löw Jakab és Mayer

olyan rejtet mosoly-félét vélt felfedezni ajkai közül.

— A kutyának nem volt nyugta, és szünetlenül vonított.

— Tán látott valamit — volt Löw Jakab száraz válasza.

Mayernek különben szelid természetét erre elfutotta a méreg.

— Bácsi! — szólt szinte fenyegető tekintettel, s szorosan Löw Jakab elé állt. — Bácsi, eddig tiszteltelek és megbecsültelek mint saját gyermeked; de ilyen kegyetlenséget saját véred és husod ellen bened nem tétéleztem fel.

— Mi bajod Mayer? — szakítá félbe Löw Jakab nyugodtan. — Tán nem szabad kutyát tartanom?

Ez a kérdés Mayert valamenyire kihozta sodrából. Talán igaztalanul támadt nagybátyára, midőn feltette róla, hogy Blúmele ittlétéről tudomással bír?

— Bácsi, — szólt kis szünet múlva, csendesebb hangon, — tudod, hogy Eszter néni halálának holnap lesz a napja.

— Tudom, tudom... Tán arra akarsz figyelmeztetni, hogy Eszter lelkiüdvéért nekem magamnak kell „Kadist“ mondanom?

Mitörtént e pillanatban Mayer lelkében? Arczára olyan ragyogás, szinte az átszellelnülés kifejezése ült, mintha az isteni ihlet egy gondolata szállta volna meg. Melle hevesen emelkedett, ajkain kimondhatlanul is valami nagy tett látszott lebegni.

Bácsijának ajánlotta magát s szinte szárnya kelt, hogy hazafelé tartott. Szobája ajtajánál hallgatózva észrevette, hogy Blúmele és gyermeke már ébren vannak. Belépett. Blúmele megint az alacsony zsámolyon ült, fiát ölében tartotta és úgy sirt...

— Blúmele! — szólt lélekszakadtan, — fiad tud-e már olvasni?

Ez fejével intett nemet.

— Az imakönyvből sem?

— Jákó a vallással mit sem törődött — szólt Blúmele.

Mayer arcza kissé megnyult, de azonnal kigömbölyödött megint.

— Fiad tanítója akarok lenni.

Blúmele Mayerre nézett, nem értette, mit akar.

— Mit akarsz a fiammal? — kérde.

— A „Kadis imára“ akarom megtanítani.

Hogy Mayer mint fogott hozzá? milyen tanítási és tanulási módhoz fordult, hogy a fiúnak a szent nyelv meg nem értett és soha sem hallott idegenszerű hangjait emlékébe vesse; hogy mindekelőtt mint vette rá a fiut, hogy ölében csendesen elüldögélt és órákig mondta utána, amit előtte mondott el; sőt hogy még a fiu ösztönözte, hogy mondja tovább... hogy mint tudta részére annyira megnyerni, hogy az első félóra után kis karjait már nya-

kába füzte és puha gyermekajkait a Mayeréere nyomta, — ezt megmondani végtelen nehéz, azonban nagyon is könnyű volna.

A Mayer tanítótehetsége olyan volt, mint azok a csodás virágok, melyek egy éj alatt egész pompájukat kifejtik. Tehetsége virága szíve mély talajából fakadt ki...

Mint vendégszerető gazda. Mayer ételt, italt hordott fel vendégeinek.

Miután Blúmele este ágyba fektette fiát, ez felhívítás nélkül a „Kadis imát“ minden fennakadás nélkül elejétől végig elmondta.

— Milyen rendkívül jó esze van ennek a fiúnak, — szólt Mayer lelkesülten. — Egy felnőtt emberhez is elég volna!

Azután eltávozott. Blúmele hosszú, kimondhatatlanul szomorú tekintetet vetett utána.

(Vége köv.)

Szerkesztői üzenetek.

A szervezés kérdéséről irt, hozzánk beküldött cikkek tisztelt szerzőit kérjük, rosz néven ne vegyék, ha dolgozataik eddig lapunkban meg nem jelentek. E cikkek a késés által aktualitásukból mit sem veszítenek; mert a szervezés kérdése nálunk — fájdalom! — még soká marad kérdésnek. Cikkeiket, talán csekély változással, a következő számokban fognak napvilágot látni.

Zalaegerszeg. Ugyan, ne csináljunk ilyenből nagy dolgot. Ha a Zalaegerszegi Tárogatónak „elfacsarodik a szíve“ miért emelnénk mi ez ellen óvást? Az a megoldás, melyet annak idején Zalaegerszegen fogantatosítottak, egyelőre elvesztette hitelét; — hát miért ne facsarodna el már most Hírharangjuk szíve, s miért ne közölne vezércziket abból az alkalomból, hogy egy veszprémi lap fővárosi levele elmeséli, hogy egy pesti zsidó korcsmáros miképen használja ki a tótokat? — Nagyon értem, hogy egy megyében, hol a gyilkosságot, rablást, emberneműzést, lopást, vagy fosztogatást még hírből sem ismerik, hogy kell ott elfacsarodnia az Igazmondó szívének, ha via Veszprém megtudja, Pesten mit mivelt egy korcsmáros, a ki még ezenfelül zsidó!

Hásoel. Tállal borított tálat vitt egy kis leány Jeruzsálem utcáján. Mit viszel, gyermekem? kérdé tőle egy tanaita. Ha anyám azt akarta volna, hogy tudjad, rabbi, mit viszek, nem borított volna tálat a tátra. Ugyanezt felelem Önnek én is. Ha cikkiró azt akarta volna, hogy tudja a nevét, azt írta volna cikke alá, s nem „Mardo-chai Hajebudi“t. — *habelen Mardo*

L. R. kisasszonynak Helyben. A Howard nevű biboros, ki zsidónak született Prága városában, kit eredetileg Horowitznek kaptak stb. a Szipurim egyik meséje után rosszul komponált kacsa, mely felmerül majd az egyik, majd a másik lapban. E héten, ugylátszik, a „Pesti Hírlap“-on volt a sor. — A szerencsétlen Howard biboros katolikus származású angol főnemes.

Királyhelmecei. Van fiókjában ennél sokkal jobb munka; (csak nem rég láttunk egy kis próbát) a z o k b ó l, szent atyám, kérek én kóstolót! — R. J. körlevelét különben előbb magyar fordításban kellene közölnöm, csak aztán lehetne ellene pollemizálni. Közlésétől azonban még mindig fázom, mert tartok a chilum-hásemtől.

Felvidéki. A lengyel zsidók annalesei még furcsább esetről adnak hírt: Nagy jámborságáról híres reb Abis erev peszach reggelén ott ácsorgott a lemergi püspök palotája előtt. — Mit akarsz itt Abis? kérdezé tőle az arra menő reb Bended. — Apüspökhöz akarok bejutni. — S minek? — Ki akarok keresztelkedni. — Elment az eszed, Abis? Nem-a, de nincs még pénzem macseszra; ha kikeresztelkedem, majd csak kapok egynehány forintot.

Dr.*.*. Czikke jönni fog, mert jönnie kell.

K. M. urnak Munkács. Ez intézkedést megtalálja az orsz. izr. iroda utolsó körlevelének II. pontjában. Maga az intézkedés ministeri rendeleten alapszik.

Dr. P. H. urnak Bpest. Soh'sem boszankodjék azért, hogy nagy szabadelvűségükkel pompázni szerető függetlenségi lapjaink oly ozztentative emelgetik ki azt a „zsidó gyilkosok“-at. Látja, én másképen fogom fel a dolgot. E liberalis lapok ugyanis ezzel csak azt akarják demonstrálni, hogy mily nagy ritkaság egy ilyen „zsidó gyilkos“; mert hisz rendesen nem szokták kitenni a gyilkos felekezetét, és ha egyszer mégis kiteszik, ezzel azt documentálják, hogy a többi mind — nemzsidó.

K. J. elnök urnak D. Tegye magát első sorban összeköttetésbe a tanfelügyelővel; a kérvényt neki támogatnia kell, az iratokat is ő küldi a miniszteriumhoz mely aztán kikéri az orsz. izr. iroda véleményét.

Marosvásárhelyi. Névtelen leveleket tekintetbe nem vehetünk.

Tiszt. dr. W. M. urnak Mindszent. Még csak párányi türelmet kérünk. Meg fog jelenni, mert helyes.

Csap. Levele be lett mutatva.

Pályázat.

A nagy-váradi izr. hitközség

שוחט ובודק מומחה בעל תפלה וקורא

állására ezennel pályázatot hirdet.

Pályázni kívánók felkéretnek, hogy bizonyítványokat és kérvényeket, mely utóbbiban családi állapotukról is beszámolnak, alólirott előjárósághoz a következő peszach-ünnep utánig intézzék. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak. Az állás elfoglalási idejét, az évi fizetést és járulékait a nevezett előjáróság az alkalmazandóval köti ki.

Nagyvárad, Adár hó 21. napján 5648.

Az előjáróság nevében

Ullmann Izidor,
hitk. elnök.